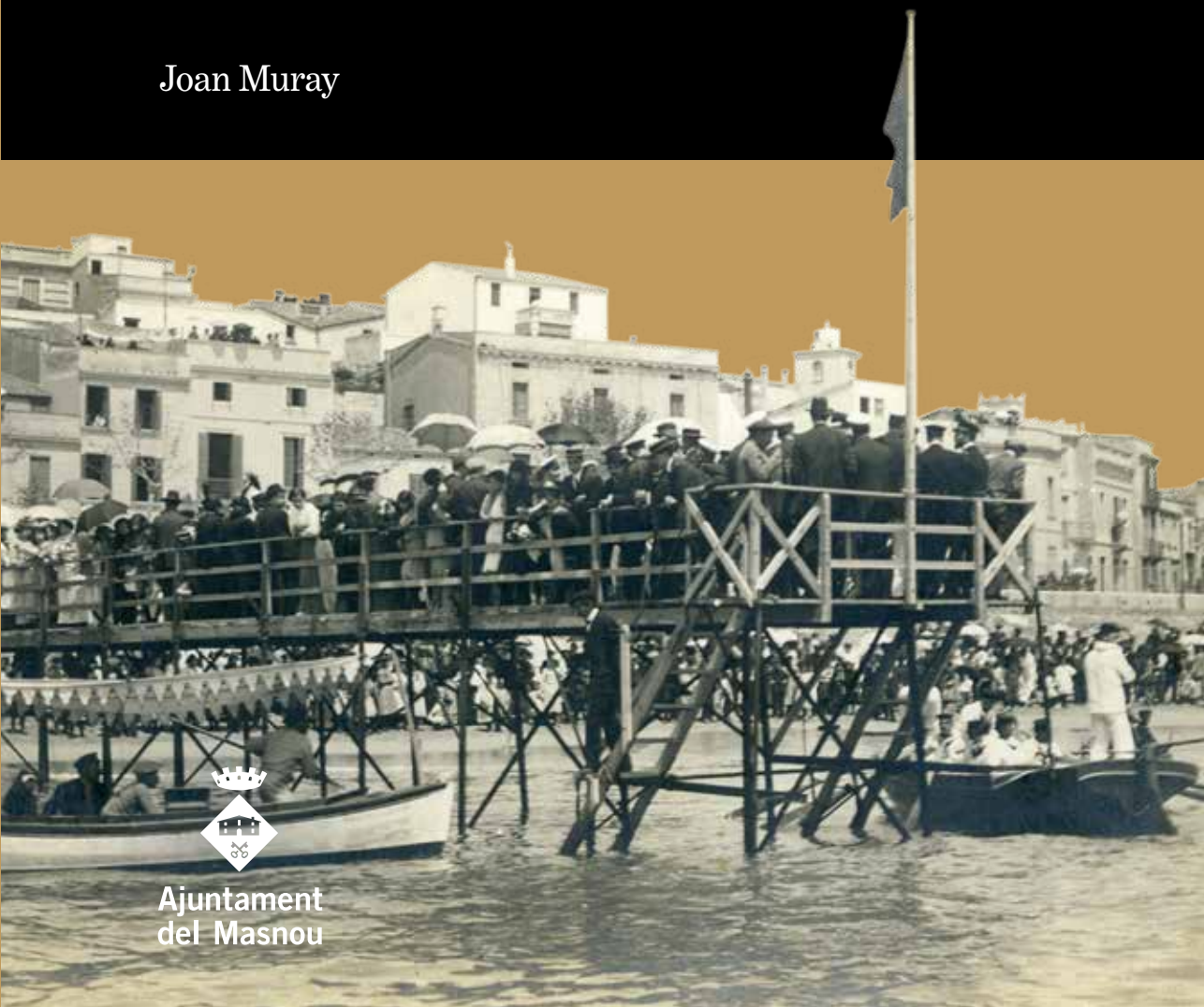


QUADERNS
D'HISTÒRIA LOCAL
DEL MASNOU [7]

Cent dates de la història del Masnou que cal conèixer

Del segle VIII als nostres dies

Joan Muray



Ajuntament
del Masnou

Edició:

Ajuntament del Masnou. Arxiu Municipal
Carrer de Sant Francesc d'Assís, 28. 08320 El Masnou
93 557 18 29
arxiu@elmasnou.cat
www.elmasnou.cat

Direcció i coordinació: Carles Pino Andújar
Autor: Joan Muray
Correcció de textos: Mònica Clotet Seral
Disseny i maquetació: Josep Puig Marcos
Impressió: Comgrafic

1a edició: febrer de 2022
Dipòsit legal: B 17021-2021

Imatge de la coberta: Desembarcador de la competició de regates de l'any 1912
Autor: Carles Orta. AMM, fotografia 13612. Donació de Joan Maresma Pujadas



Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-Compartir Igual 4.0 Internacional (CC BY-SA 4.0) de Creative Commons.
Es pot sol·licitar la publicació adreçant-se a l'Arxiu Municipal del Masnou.

PRESENTACIÓ

El “Quadern d’Història Local” que teniu a les mans, a diferència d’altres anteriors, ve a ser un recull de dates i fets històrics que han tingut importància en la configuració de la nostra vila del Masnou. Joan Muray ens obsequia amb aquesta cronologia al llarg de diferents segles de la nostra història. Un passeig per fets vinculats a la història del Masnou i a la seva memòria popular que l’amic Muray recull fruit dels seus treballs ja publicats, especialment a la revista de Gent del Masnou.

La publicació *Cent dates de la història del Masnou* que cal conèixer recull fets i documents d’abans de la creació del Masnou com a municipi, des d’abans del segle x fins al segle xvii, quan es produiran importants repoblaments de la nostra vila. Però és del segle xviii i xix quan aquesta publicació fa un recull més extens, dos segles caracteritzats pel desenvolupament de la marina i posteriorment per l’inici del procés d’industrialització. El segle xix marcarà l’inici de la creació de l’Ajuntament, amb la independència de Teià el 1825, i, més tard, la segregació de la part d’Alella el 1846, que acabarà formant el terme municipal del Masnou. I, finalment, el segle xx assenta els fonaments del Masnou actual.

Teniu a les mans un recull en què, de forma sintètica i amena, l’autor ens endinsa en fets i esdeveniments de la nostra història com a vila. Un recorregut que ens apropa de forma clara i entenedora a un passat que, de ben segur, ens ha d’ajudar a configurar el nostre present.

Jaume Oliveras i Maristany

Alcalde

ÍNDEX

1. Introducció.....	7
2. Dates.....	9
3. Epíleg.....	67
4. Bibliografia.....	69

INTRODUCCIÓ

Sovint, la gent que viu al Masnou, ja siguin persones de les que en diem de tota la vida o nouvingudes però amb ganes d'arrelament, es fan preguntes sobre la història del poble, i moltes pensen que la història de la nostra vila, pel fet que no fa ni dos-cents anys de la seva independència del municipi de Teià, i vint-i-sis menys de la d'Alella, se circumscriu només a aquests dos segles.

Per desfer malentesos i dubtes, així com per donar una eina per als qui vulguin fer treballs escolars o universitaris, vaig pensar que seria interessant tenir una mena de llistat cronològic amb les principals dades i dates que han conformat la nostra història.

Aquestes dates han estat tretes dels centenars de treballs fets per al butlletí de Gent del Masnou, a les pàgines «Històries de la vila... del Masnou», i per tant, també han estat reflectides als tres volums publicats amb aquest darrer títol, volums que configuren un total de l'entorn de mil pàgines.

I més de mil, però d'anys, són els que trobareu en aquest recull cronològic d'història masnovina. Mil anys i escaig és molt de temps, però és el que hi ha documentat. Com veureu, de fa més de mil anys tan sols hi ha un parell de dates, però les suficients per demostrar fets importants.

Després, als segles vinents, el que hi trobareu són els primers documents que esmenten les masies més antigues, però ja a començaments del segle XVI hi ha una data prou important per demostrar que el Masnou, com a conjunt vilatà, era prou important i, un segle més tard, a començaments del XVII, es dona un altre fet prou cabdal de la vila, ja que apareix per primer cop en un mapa fet per un cartògraf francès i per encàrrec del seu rei, per a un fet de guerra referit a Barcelona i el seu entorn.

De totes maneres, el gruix principal d'aquest recull se l'enduen els segles XVIII i XIX, que són les èpoques més importants de la nostra història, i molt especialment les referides a la nostra marina mercant, que com ja sabeu fou de les més importants. Va arribar a tenir més de quatre-cents vaixells de la dita carrera d'Amèrica (el 1876 n'hi ha documentats dos-cents navegant alhora). I el nombre de capitans va arribar quasi als vuit-cents.

Per tot això, comprendreu que calia fer un recull com el present, i més tenint ja les dades i dates documentades, com és en el meu cas. I, a més, cal tenir en compte la importància d'algunes d'aquestes dates, les quals

reflecteixen fets d'una importància cabdal per a la vila o qüestions en què el Masnou fou pioner, tals com:

- El conreu i el comerç de taronges.
- Tenir el primer eixample del món.
- Un masnoví fou qui portà el primer vi català a Amèrica.
- També fou un vaixell de la vila el que portà d'Amèrica els fesols de Lima.
- El pedagog Francesc Flos i Calcat ensenyà per primer cop en català al Masnou.
- A la vila hi va haver uns banys de pila i de platja pioners a la costa.
- Al Masnou hi ha les úniques caves arran de mar de la Mediterrània.

Per tant, espero que us sigui útil, no sols com a diccionari històric, sinó que serveixi per generar autoestima i deixi clar que el Masnou ha estat i és una vila *sui generis*, que ens fa sentir un sa orgull de pertànyer a aquest poble.

L'autor

DATES

1. Segles VIII-X

MONISTROL. NOM QUE ES DONAVA, SEGONS L'HISTORIADOR CARRERAS CANDI, A UN INDRET DEL MASNOU

El nom de *Monistrol* està recollit en un article de l'historiador Francesc Carreras i Candi al butlletí número 108 del Centre Excursionista de Catalunya, del gener de 1904, en què, referint-se a la vil·la romana de Cal Ros de les Cabres, es pregunta: «¿Hauria erigit, lo propi Minici Natal, uns altres banys en la platxa entremitx de Betulo e Iluro, en l'actual població del Masnou, en lo lloch conegut en los primers segles de l'Edat Mitjana per Monistrol?»

Monistrol prové del llatí *monasteriolum* i era normalment afegit al toponímic d'un lloc, com Monistrol de Montserrat (des del segle X), de Calders, etc., però sempre que hi hagués al lloc un monestir o alguna possessió eclesiàstica. Hi ha, però, constància de l'existència d'un monestir a la nostra vila, tot i que per via de fonts orals, que suggereixen que podria haver estat ubicat a l'antiga fàbrica de Can Xala.

2. Any 993

PRIMER DOCUMENT D'UN LLOC TOPONÍMIC: EL PORTELL

Del Portell, nom encara vigent, actualment només en tenim constància pel nom popular *l'estret d'en Portell*, amb què s'anomena el tros del carrer d'Amadeu I entre els de Figueres i Navarra.

Aquest indret abans era un sector de muntanya que enllaçava el turó on ara hi ha una residència amb el de l'altre costat de la riera d'Alella i una part dels jardins de la urbanització Bellresguard, que abans era la finca del marquès del Masnou, amb el nom de Bell Esguard.

Aquest indret fou tallat cap als segles XVII-XVIII per obrir-hi l'actual llit de la riera d'Alella i posteriorment la carretera del Masnou cap a Alella, Granollers, etc.

El document en què apareix aquest topònim és una permuta de terres que limitaven, al sud, amb el mar, i al nord, amb *lo Portello*. La permuta fou feta entre l'abat del monestir de Sant Cugat i Guillem i la seva esposa Guila, i es troba a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona.



Riera d'Alella i estret d'en Portell a principis del segle XX. AMM, FOTOGRAFIA 18829

3. Any 1055

DOCUMENT QUE ESMENTA EL *MANSO NOVELLI*

La historiografia recull l'existència d'un document que esmenta per primer cop un *manso novelli* ('mas novell'), situat aleshores a la parròquia d'Alella, i que podria ser l'origen del futur nom de la vila del Masnou. El document no diu exactament on estava situat aquest mas, però probablement es trobava a la línia divisòria dels termes de les parròquies d'Alella i Teià, al lloc dit la Roca de Xeix (Pedra Alba), a dalt de les Seixanta Escalles, a l'actual avinguda de Joan XXIII. Tot i això, no hi ha cap element que en pugui determinar la localització exacta.

4. Any 1343

PRIMER DOCUMENT DE LA MASIA DE CAN TEIXIDOR

Tot i que la masia de Can Teixidor té vestigis arqueològics que demostren que els seus orígens són de l'època romana, el primer document existent data del

1343, la qual cosa no vol dir que aquesta sigui la data de l'actual masia. Es tracta de la compravenda de la casa, fet que demostra que no era d'aquell moment, ja que, si no, es parlaria de la seva construcció.

La data exacta és el 4 de les calendes de març del 1343, moment en què el seu propietari, Jaume de Santcliment, la ven a Pere Desplà. Aquest darrer és membre de la important nissaga alellenca coneguda com a Desplà, que serien rectors, canonges i senyors de la Casa d'Alella. Aquest document es troba a l'Arxiu Biblioteca Comte de Llar, de Can Teixidor.

Al segle XVII, concretament el dia 24 de desembre del 1668, torna a ser venuda, aquesta vegada pel propietari d'aquell moment, Jaume Galvany, a Jaume de Teixidor, ciutadà honrat de Barcelona i membre del Consell de Cent. D'aleshores ençà, s'ha mantingut en la mateixa família, per entroncament dels Teixidor amb els Llar i posteriorment amb els Planella.

Aquell mateix any, 1668, s'hi va construir la capella, dedicada a la Mare de Déu de Montserrat.

5. Any 1375

PRIMER DOCUMENT DE LA MASIA DE CAN FONTANILLS



Escut a la façana de Can Fontanills.

Amb aquesta masia passa el mateix que amb l'anterior, ja que el primer document on se cita, de l'any 1375, és el d'una compravenda, fet que, igual que l'anterior, significa que en aquella data ja existia, tot i no tenir-ne documentació. Així consta al plànol iconogràfic del Masnou de 1846, fet per l'arquitecte municipal Miquel Garriga i Roca, en què s'especifica que la data és la de la venda de la masia i, per tant, ja existia anteriorment.

En aquella data, el comprador fou Joan Fontanills, com encara podem veure en un escut heràldic que hi ha a la façana, sobre una finestra de la planta baixa. El seu nom encara perdura, tot i que, abans de ser propietat del Casino del Masnou, els seus propietaris foren els Amat, procedents de Cabrils, que estaven emparentats amb els Fontanills i la reberen en herència.

Fins al 1904, quan al seu entorn s'hi feu l'actual Casino, fou masia, i les seves terres les tenia a llevant de la casa, a partir de l'actual carrer del Dr. Agell. En aquest indret, i fins a l'actual plaça d'Alsina Sensat, hi havia dues llenques de terra dites de la Quintana: l'una era dels Fontanills i l'altra dels Casas, que tenien una masia on ara hi ha el pas subterrani per a vehicles.

A l'entorn de la masia s'hi feren els edificis modernistes que conformen el Casino i l'hort de la masia ara és el pati del darrere d'aquesta entitat.

6. Any 1500

DATA DE LA CREU DE TERME

A les creus de terme se'ls deia així perquè normalment eren en camins o cruïlles per on es dividien els termes entre municipis.

La del Masnou, l'única que tenim, tot i que no n'hi ha constància documental, sembla que estava ubicada originalment al bell mig del que ara és l'avinguda de Joan XXIII, l'antic camí d'Alella, camí que anava per la carena que dividia els termes de Teià i Alella. Posteriorment, fou traslladada al centre del cementiri actual, segurament quan el van construir, on encara la podem admirar.

Porta una inscripció en llatí que diu: *Anno Christi MD*, que vol dir: 'Any de Crist de 1500'. És tallada en la dita pedra de Montjuïc, i hi ha la figura de Crist, una Mare de Déu coronada i vuit imatges de sants, tot força malmès pel pas del temps.

En un escrit hi consta com a *creu dels marins*, un nom escaient per a una vila de mariners com la nostra. En aquest mateix escrit també s'hi diu que antigament es trobava al primer fossar, el que hi havia darrere la



Creu de terme del Masnou l'any 1907. Autor: Adolf Mas. INSTITUT AMATLLER D'ART HISPÀNIC, FOTOGRAFIA C-1088 IM-01138003.

parròquia, on ara hi ha la Casa Benèfica, tot i que sembla poc probable, ja que, com he dit, les creus de terme eren al mig dels camins divisoris.

7. Any 1505

PRIVILEGIS DE TEIÀ

Els privilegis de Teià era un document signat pel comte rei Ferran II el Catòlic pel qual la vila i terme de Teià, a partir d'aquell moment, quedava alliberat de la servitud feudal.

Referint-se al veïnat del Masnou (la part depenent de Teià), diu que, per problemes d'ordre deguts als habitants del veïnat, els fixos, que vivien en cases, i els temporals, pescadors que vivien en barraques, havien d'adreçar-se al batlle de Teià. Per tant, li demanaven que designés un sotsbatlle per al veïnat del Masnou. Aquest fet ens demostra que en aquell veïnat ja hi havia prou gent perquè s'hi originessin problemes i si tenia un sotsbatlle els veïns ja no haurien d'esperar que el batlle de Teià baixés a posar ordre.

Al document, com és natural, i com el seu nom indica, s'hi tractaven temes de la vila de Teià, tot i que esmenta aquest veïnat, embrió del municipi del Masnou.

8. Any 1541

PRIMER DOCUMENT DE LA MASIA DE CAN MALET

Com en la majoria de masies masnovines, el primer document del qual es té constància és el d'una compravenda. Per tant, com en els altres casos, aquestes cases ja existien amb anterioritat al document en qüestió.

Aquest document ens ho demostra a bastament, ja que en aquell 1541, moment de la venda, el mas ja havia passat per diversos noms dels seus propietaris. En l'època del document es deia mas Botey i abans s'havia dit mas Roca, i la venda era no sols del mas, sinó també de les extenses terres que posseïa. El comprador del moment es deia Joan Antic.

Fins al 1714 va tenir un altre nom, el del seu propietari, Vicenç Rogent, quan una filla d'aquest, Antònia, es va casar amb Bartomeu Casas. Al segle XIX passà als Malet (d'aquí el nom actual). La finca es va separar en dues: l'actual Can Malet i la casa dels masovers del costat. Aquesta la va comprar el jurisconsult Santiago Estapé i Pagès l'any 1920 i deixà de ser un mas agrícola

per convertir-se en casa d'estiueig. Estapé la va rebatejar amb el nom de Mas Nou, per així donar a entendre que el mas havia estat el que donava nom a la població, tradició que recolliren Miquel Garriga i Roca i altres autors. Al mas hi havia una capella pública consagrada a Sant Antoni de Pàdua erigida l'any 1736. Cap al 1973 s'enderrocà i es convertí en el bloc de pisos i el pas subterrani que mena al port esportiu.

9. Any 1573

PRIMER DOCUMENT EN QUÈ S'ESMENTA LA TORRE DE LA PRESÓ O D'EN RIERA

Torre de la qual, com les construccions anteriors, no se sap la data de construcció, tot i que, per les característiques, era medieval.

Del segle XVI en tenim documentació i se l'esmenta com a *torre de la presó*, ja que complia aquesta funció. D'aquest mateix segle, o potser de l'anterior, és una finestra que hi havia a la part alta de la torre, d'estil renaixentista.

El document data del 1573, es troba a l'Arxiu Parroquial de Teià i correspon al bateig d'una nena, Paula, filla del mas Riera. Aquest mas, que es trobava al darrere d'aquesta torre, però separat, és el que ara coneixem com a mas Corbera, l'edifici que després seria el primer col·legi de les Escolàpies i, a finals del segle XIX i part del XX, fou el Casinet.

Aquesta torre, al seu temps tenia merlets al capdamunt, però hi ha constància, per mitjà d'un exvot, que, durant una forta tempestat que hi hagué l'any 1850, hi va caure un llamp que la va escapar i que, a més, va produir un incendi a la casa que hi havia al davant, és a dir, al Camí Ral, xamfrà amb l'actual plaça de la Llibertat.

Aquest exvot fou fet per una senyora en agraïment a Sant Antoni de Pàdua, per haver salvat la seva filla que jugava a l'indret on caigueren les pedres de la torre de defensa.

10. Any 1597

PRIMER DOCUMENT DE LA MASIA DE CAN TARGA

Masia que pertanyé als Santpere (Sampera), que primer foren pagesos, després marins i finalment tingueren una destil·leria, la de l'anís La Liebre. El nom

de la casa, però, no és el de la família, sinó el d'un pirata del segle XVIII anomenat Targa, que era cavaller renegat que havia esdevingut pirata. Josep Sampera s'hi va enfrontar. En va resultar vencedor i va lliurar el pirata a les autoritats. Des d'aleshores, casa seva va ser anomenada Can Targa.

El rei Ferran VII va nomenar cavaller cobert un dels capitans Sampera per un fet important de guerra, el qual tingué l'honor d'ostentar al seu vaixell el gallardet d'honor d'almirall.

Josep Sampera va tenir dos fills, també mariners, que van morir en un naufragi. Conseqüentment, va heretar la propietat la seva filla, Antònia Sampera i Rosés, casada amb Francesc Ventura i Pollés. La darrera descendent d'aquesta nissaga de marins fou Angelina Ventura i Aymà, filla de Josep Ventura i Estapé i d'Antònia Aymà i Pagès.

11. Any 1601

PRIMER DOCUMENT DE LA MASIA DE CAN CORBERA

Can Corbera es trobava al fons de l'actual plaça de la Llibertat. Era una masia amb teulada a dos vessants, de la qual només es conserva un dibuix de l'arquitecte municipal Miquel Garriga i Roca. Al davant tenia una gran torre de defensa anomenada torre d'en Riera.

La data de 1601 consta al llibre *Les masies del Maresme*, de l'arquitecte Lluís Bonet i Garí, deixeble d'Antoni Gaudí, editat pel Centre Excursionista de Catalunya. En aquesta masia, el 1848 s'hi instal·laren les religioses de la Concepció i hi van crear una escola. El 1852 se'n feren càrrec les Escolàpies. Fou reformada el 1881 i s'hi va fundar el Centre Coral Unió Masnouenca, conegut popularment com el Casinet.

12. Any 1608

PRIMERA MENCIÓ CARTOGRÀFICA DEL MASNOU

El primer mapa en què surt el Principat de Catalunya completament sol, separat de la resta de territoris, fou fet pel flamenc J. B. Vrients. Fou publicat a la ciutat d'Anvers.

També hi surt per primer cop el nom del Masnou, tot i que aleshores la nostra vila no existia com a municipi, sinó que eren dos veïnats, l'un de Teià i



Primera menció gràfica (mapa de J. B. Vrients del segle XVII).

l'altre d'Alella. Ho fou a partir de 1825, quan se separà de Teià, i procés que es completà el 1846, en separar-se d'Alella. Per tant, el fet que hi figuri sense ser encara municipi significa que ja era prou important per ser-hi esmentat.

13. Any 1649 ES FUNDA L'HOSTAL DEL COMÚ

El 23 d'agost de 1649 és la data en què es va obrir l'Hostal del Comú, que, com el seu nom indica, era del poble. Es trobava al fons de l'actual plaça del Mercat Vell, plaça que ha tingut diversos noms i on es feia antigament el mercat. El 1820 es va batejar com la plaça de la Constitució. El mercat fou primer descobert i des del temps de la II República espanyola fins al 1995 va ser cobert.

Sembla que en aquest hostal s'hi va formar, el 1697, el Gremi de Sant Pere.

14. Any 1653

PRIMER DOCUMENT EN QUÈ S'ESMENTA EL COGNOM MARISTANY

El primer document en què s'esmenta el cognom Maristany és l'acta de matrimoni de Bertran Maristany, fill de Lluís Maristany, natural de la vila de Le Plan, al bisbat de Rius (a l'actual Alta Garona, Occitània), amb Teresa Bertran-Ciserac, del Masnou.

Aquest cognom proliferà tant que, al cap d'un parell de segles, a l'època esplendorosa de la nostra marina de vela, hi va arribar a haver més de cent capitans Maristany. Per diferenciar-se, formaren, per mitjà dels motius, quaranta-quatre branques.

La casa pairal que tenien els primers Maristany estava situada al Camí Ral, a l'actual carrer de Barcelona, al costat de l'edifici del Casinet. Era una edificació amb protecció d'un matacà, segons es pot veure en alguna imatge antiga.

15. Any 1664

PRIMER DOCUMENT EN QUÈ S'ESMENTA EL COGNOM MILLET

El primer document en què s'esmenta el cognom Millet és l'acta de matrimoni de Joan Millet, procedent de Bèthvéder de Comenge, a Occitània, amb Isabel Elies, del Masnou. Els Millet també foren prolífics, tot i que no tant com els Maristany, ja que el total de capitans que tingueren aquest cognom foren cinquanta-dos, de disset branques diferents.

A part de capitans, el cognom Millet també donà, com el de Maristany, personalitats destacades, com la dels Millet de Can Xiquet, de la qual fou el més destacat el mestre Lluís Millet i Pagès, fundador i director de l'Orfeó Català, així com el seu fill i net, ambdós també directors de l'Orfeó.

16. Any 1674

MOR CARLES DE LLAR I TEIXIDOR, HEROI NACIONAL DE CATALUNYA

Carles de Llar i Teixidor, vinculat per part de mare al casal masnoví de Can Teixidor, era comte de Llar, a banda de tenir altres títols pertanyents a llocs de la Catalunya Nord.

Arran de la Guerra dels Segadors, i havent-se repartit part de Catalunya entre Espanya i França per mitjà del Tractat dels Pirineus, ell seguí lluitant per la pàtria i l'any de 1674 va ordir un complot, dit de Vilafranca de Conflent, que pretenia restituir els comtats del nord al Principat.

Aquell complot fou descobert per una delació, i Carles de Llar i Teixidor acabà condemnat a mort, fou executat a la plaça de la Llotja de Perpinyà, al costat d'altres membres de la seva família. Morí per garrot vil, després d'una horrorosa tortura i diverses amputacions.

17. Any 1676

RIBATGE DE MAR, NOM QUE TENIA EL SECTOR PERTANYENT A ALELLA

Des de l'actual carrer de Gaudí fins al final del terme, tocant a Montgat, fou terme municipal d'Alella fins a l'any 1846, quan s'uní al Masnou. Aquest veïnatge s'anomenava les Cases del Mar d'Alella o Alella de Mar. El grup de cases que encara hi ha des de la riera d'Alella fins a Can Targa rebien al segle XVII el nom de Ribatge de Mar.

La data de 1676 fa referència a un cens on apareix aquest topònim i també d'altres, com l'estret d'en Portell i el mas Torre del Molí, ara Can Teixidor.

18. Any 1697

ES FUNDA EL GREMI DE SANT PERE (PARRÒQUIA)

Aquest gremi, que es va reunir per primer cop a l'Hostal del Comú, era un gremi per a matriculats, pescadors i mariners. Foren els qui posteriorment aixecaren el temple parroquial actual.

19. Darrerries del segle XVII

S'ESMENTA EL CANVI DE SORTIDA DE LA RIERA D'ALELLA

No se sap de ciència certa quan la sortida natural de la riera d'Alella fou canviada de lloc, però devia ser abans de finals de segle XVII, segons consta en un document de descripció dels límits entre Alella i Teià.

En aquesta descripció ja hi apareix la sortida a mar de la riera d'Alella pel lloc actual, però ens consta que abans d'aquesta data, i des de temps immemorials, la sortida natural era un bon tros més a ponent. Era entre les masies de Can Teixidor i Can Bernades (després càmping). El seu curs fou canviat a partir de les darreres cases del carrer d'Amadeu I, a tocar al carrer de Navarra. El tall que hagueren de fer perquè seguís un trajecte més recte encara es pot veure. És el tall del turó, que rep el nom de l'estret d'en Portell, tall que va fins a l'actual urbanització del Bellresguard (tradicionalment Bell Esguard), pel bell mig de la qual passava l'antiga llera fins a entroncar amb els terrenys del càmping.

20. Any 1713

FETS D'ARMES DURANT LA GUERRA DE SUCESSIÓ

Aquests fets ocorregueren en diferents punts del Maresme. Al veïnat del Masnou, aleshores terme de Teià, fou el dia 25 d'agost de 1713 quan s'enfrontaren tropes austriacistes i borbòniques. Hi hagué presoners i morts, i el general borbònic feu passar a ganivet uns vilatans que des d'una casa forta li feren foc.

21. Any 1770

PRIMERA PEDRA DE LA PARRÒQUIA DE SANT PERE

Fou posada el dia 19 de febrer de 1770. L'any abans, el dia 18 de juny de 1769, havia tingut lloc la reunió que acordà la construcció del temple, reunió a la qual assistiren 160 famílies. Fins al 26 de juny de 1783, tretze anys més tard, no s'acabà i fou beneïda, amb el permís de celebrar-hi missa els dies de festa.



Església de Sant Pere del Masnou a principis del segle XX. Autor: Josep Thomas i Bigas. AMM, FOTOGRAFIA 29037

Aquesta primera església fou construïda al lloc anomenat la Mesquita, el mateix que ocupa l'actual temple. L'obra fou feta per tres membres de la nissaga d'arquitectes Garriga: començada per Miquel Garriga, continuada pel seu fill Pau i acabada pel seu net, el cèlebre Miquel Garriga i Roca, el mateix que va construir, entre d'altres edificis, l'Ajuntament del Masnou i el Teatre del Liceu de Barcelona.

22. Any 1771

PRIMERA DATA EN QUÈ S'ESMENTA EL CONREU I COMERÇ DE TARONGES (EL 1891 FOU EL FINAL)

La data del 1771 ens l'aporta al seu llibre de viatges Antoni Ponç i Piquer. Aquest document, tot i ser el primer, demostra que, des de feia temps, les taronges ja es conreaven al Masnou i a tota la comarca.

El punt àlgid fou, però, a la segona meitat del segle XIX, concretament el 1863, quan un altre document diu que aquell any se'n colliren sis milions d'unitats, que eren exportades a Marsella i, pel canal del Migdia, arribaven fins al cor d'Europa.

Hi arribà a haver dos magatzems amb sengles embarcadors. Després de la darrera data, hi hagué diverses miniglaciacions que desplaçaren el conreu de taronges cap a terres més meridionals, és a dir, cap a terres de l'Ebre i del País Valencià. De totes maneres, encara al segle XX hi havia pagesos que seguien conreant-ne.

23. Any 1776

NEIX GAIETÀ DE PLANELLA I DE FIVELLER

Fou el darrer propietari directe de Can Teixidor. El seu nom complet era Gaietà de Planella i de Fiveller, Llar i Bru, cinquè comte de Llar, vuitè baró de Granera i senyor de Castelleir. Com veieu pels cognoms, descendia dels Planella de Moià, del llegendari Fiveller, dels Llar de Vilafranca de Conflent i dels Bru de Teià, a més dels Teixidor per una avantpassada seva, de qui provindria la propietat de Can Teixidor. Era un erudit humanista, membre de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i de l'Arcàdia de Roma. A més, va col·laborar en el Diccionari Labèrnia (*Diccionari català ab correspondència*

castellana y llatina), considerat el diccionari de la Renaixença. També deixà nombroses composicions poètiques en català, castellà i llatí.

El seu naixement i mort foren a Barcelona, on residia part de l'any, però fou enterrat a la capella del mas Teixidor, de la nostra vila, que tant estimava.

24. Any 1792

INICIEN LES OBRES DEL MERIDIÀ DUNKERQUE-PARÍS-EL MASNOU

Aquest meridià, dit de París, o també de Dunkerque-Barcelona, va ser començat el 1792. En realitat comença a Dunkerque, ciutat del nord de l'estat francès, i fineix no a Barcelona, sinó al terme del Masnou, on hi ha un monòlit commemoratiu.

Fou començat per l'astrònom Pierre Méchain, que el continuà fins a Barcelona i tenia com a col·laboradors els catalans Francesc Salvà i Campillo, fra Agustí Canelles i Carreres i Antoni Martí i Franquès. Fra Agustí va morir a Alella a Ca la Gaietana.



Monòlit commemoratiu on acaba el meridià Dunkerque-París-el Masnou.

25. Any 1796

CREACIÓ DE LES CAVES CHAMP SORS

Aquestes caves, segons diuen, són les úniques que es troben a tocar de la mar Mediterrània, tot i que foren fetes cap a finals del segle XIX per Josep Garcia i Cunill, tenen el seu origen a l'empresa vinícola del mateix nom l'any 1796, creada per la mateixa família Sors cap al segle XV a la masia Sors, que es troba al terme d'Alella, al límit amb el del Masnou.

Tingueren la seva època de màxima esplendor i expansió durant el primer terç del segle passat, quan els seus vins sortien a les cartes dels millors



Façana de les Caves Champ Sors. Autor: Carles Orta. ARXIU JOAN MURAY

restaurants i banquets, i eren els preferits de personalitats de l'època, com Pau Casals o el rei Alfons XIII. Van obtenir importants reconeixements amb guardons en ciutats com: Viena, París, Madrid i Barcelona.

26. Any 1796

NEIX EL CAPITÀ JOAN MIRAMBELL I BERTRAN

Joan Mirambell i Bertran va néixer el 27 de febrer de 1796, al barri mariner de Teià (aleshores), actualment Ocata. Als quinze anys ja va lluitar a la Guerra de la Independència. El 1813 els Terços Navals de Llevant li abonaren tres anys de campanya com a oficial de mar en un corsari espanyol. Després seguí la seva carrera com a capità mercant fins que el 1834 es va produir la gesta més important de la seva vida: va reobrir el comerç amb les antigues colònies espanyoles, entrant amb mercaderies al port de Montevideo.

En un principi fou fet presoner i condemnat a mort, però la seva tossuderia feu que, al final, el president de la República de l'Uruguai el rebés i no sols li

commutà la pena, sinó que li donà un document per restablir les relacions amb l'antiga metròpoli.

De retorn, i amb l'important document que duia, les autoritats espanyoles l'empresonaren en arribar a Cadis. La important colònia catalana que vivia a la ciutat aconseguí alliberar-lo i, en arribar a Barcelona, el reberen tal com es mereixia, amb arcs triomfals.

27. Segle XVIII

EL DISTRICTE MARÍTIM DEL MASNOU

Al segle XVIII es va crear el districte marítim del Masnou, el qual tenia com a cap de districte la nostra vila. El seu abast incloïa els termes municipals de Tiana, Alella, Teià, Premià i Vilassar. Montgat encara era un veïnat de Tiana. El Masnou ho era de Teià. Premià de Mar ho era de Premià (de Dalt). I Vilassar ho era de l'actual Vilassar (de Dalt).



Plànol del districte marítim del Masnou l'any 1813. ARCHIVO NAVAL DE MADRID

El districte marítim del Masnou pertanyia a la província marítima de Mataró, que comprenia el tros de costa que va de Montgat a Tossa de Mar.

El fet que el Masnou, essent encara un veïnat de Teià, tingués la seu d'un districte marítim dona a entendre la importància que ja tenia la seva marina.

28. Any 1802

ÉS ENDERROCADA LA TORRE DE DEFENSA DITA DE N'ANGLADA

El nom d'aquesta torre de defensa prové, segurament, de qui en fou el darrer propietari. Estava situada a l'actual carrer d'Adra, al lloc on fa una inflexió. Fou enderrocada l'any 1802, segons consta en el plànol iconogràfic de l'arquitecte Garriga i Roca de l'any 1840, però no n'hi ha cap dibuix ni en consta la localització en cap plànol.

Segons es diu, era de grans dimensions, i referent a l'època tampoc no en consta cap data, i tant podria ser romana com medieval. S'ha dit que algun veí de molts anys enrere hi havia entrat per alguna mina d'aigua d'alguna casa propera i que hi havia vist escales i estances amb argolles a les parets.

29. Any 1808

NEIX L'ARQUITECTE MIQUEL GARRIGA I ROCA

Miquel Garriga i Roca fou arquitecte municipal del Masnou i de Barcelona. Va néixer al sector del Masnou que aleshores era un veïnat d'Alella. No hi ha certesa de l'edifici ni del carrer, però, segons sembla, la casa on va néixer es trobava a tocar de les Caves Champ Sors; per tant, seria a l'actual carrer de Sant Cristòfor. Com ja he comentat més amunt, aquest arquitecte deixà al nostre municipi diverses obres, entre les més conegudes l'Ajuntament, l'acabament de la parròquia de Sant Pere, el Cementiri i l'interessant plànol geomètric de la vila, de l'any 1846.



**Retrat de Miquel Garriga i Roca.
Procedència desconeguda.**

A Barcelona hi deixà una gran quantitat d'obres, entre les més importants l'aixecament de plànols del nucli antic i el Gran Teatre del Liceu.

30. Any 1809

SAQUEIG DE LA VILA PER LES TROPES FRANCESES

L'any 1809, en la dita Guerra del Francès, el territori que ara conforma el nostre municipi, així com els d'Alella i Teià, foren atacats per les tropes franceses, amb saqueigs, morts i incendis. Entre el 16 de juny de 1808 i l'1 de setembre de 1813, els francesos mataren diversos masnovins, sigui per trets al carrer en les escaramusses que hi hagué entre els invasors i el sometent o per afusellaments. En les mateixes dates, en entrades i sortides dels francesos, saquejaren moltes cases, i alguna, per la seva resistència, la incendiaren.

31. Any 1818

ES FA EL CEMENTIRI VELL I EL 1867 ES CONSTRUEIX L'ACTUAL

El cementiri vell es va construir al costat nord de la parròquia de Sant Pere i tenia l'entrada pel lloc que ara ocupa el baptisteri. Fins aleshores, els que morien a l'actual terme del Masnou, si pertanyien als termes d'Alella o de Teià, havien de rebre sepultura al cementiri d'aquestes poblacions.

Aquest cementiri ocupava la part del darrere de la parròquia, per on passa el carrer de Lluís Millet, així com part o tot el terreny que ocupa la Casa Benèfica. Va estar en ús fins al 1867, quan es va construir l'actual, aleshores allunyat de la població. En un sector del nou, fins fa pocs anys, encara hi havia un espai, semitancat, amb les restes que hi havien traslladat del vell cementiri.

El 1867, doncs, es construí l'actual, que fou obra de l'arquitecte municipal Miquel Garriga i Roca, transformat posteriorment per l'arquitecte Gaietà Buïgas i Monravà, i més tard per Bonaventura Bassegoda i Amigó. La major part l'ocupa un espai en cercle, curiosament com també el Liceu, obra del mateix arquitecte.

A començament del segle xx, s'hi construïren la major part dels panteons que ocupen la part central elevada. Els d'aquella època són magnífiques obres arquitectòniques, moltes de l'arquitecte municipal Bonaventura Bassegoda i Amigó, enriquides amb escultures de grans escultors de l'època, com Rafael

Atché (que feu les del monument a Colom), Josep Llimona o Frederic Marès. El 1909 s'hi construí la capella, costejada per Bonaventura Fontanills i Rosés, i feta per Bassegoda i Amigó. De les escultures se n'encarregaren Rafael Atché i Pere Carbonell.

Aquest cementiri actual conté tantes escultures i tan bones que se l'ha anomenat «un museu a l'aire lliure» i, a més, al bell mig, hi ha una creu de terme datada del 1500, que conté als peus sengles làpides en recordança dels morts en la Guerra Civil espanyola i als morts fora de la vila.

32. Any 1818

S'ACABA LA PARRÒQUIA I S'INDEPENDITZA DE LA DE TEIÀ

El 1818 s'acaba la construcció de la parròquia i s'independitza de la de Teià. Per això també es feu el cementiri, que en aquelles èpoques era costum que fos al costat de l'església parroquial.

Els dos darrers anys de la seva construcció, o sigui, entre 1816 i 1818, s'hi esmerçaren 4.732 duros (que equivalien a 23.660 pessetes, i ara serien aproximadament uns 140 euros), que en aquell temps era una quantitat considerable. Aquesta quantitat fou recaptada entre la gent de matrícula, és a dir, entre la marineria, normalment patrons, tot i que en algun cas no volgueren pagar, i aleshores recaptaren diners entre els mariners.

Posteriorment encara s'hi feren, en diferents èpoques, algunes reformes d'engrandiment. El 1861 s'hi construeix el Santíssim, costejat per llegat testamentari de l'hisendat Joan Fontanills i Casals.

33. Any 1825

EL MASNOU S'INDEPENDITZA DE TEIÀ

El 1825 una part de l'actual municipi s'independitzà del de Teià. Hi havia hagut un primer intent el 1812, que no reeixí. La part que s'independitzà fou l'actual nucli central, prenent la parròquia com a centre i tirant cap a llevant i cap a ponent, així com el barri de pescadors d'Ocata. El veïnat dit d'Alella de Mar o les Cases de Mar d'Alella no s'incorporaria al municipi fins al 1846.

La independència fou deguda al creixement que havien tingut aquests veïnats des de finals del segle XVIII i començaments del XIX, fet que causava que els

ja nombrosos habitants haguessin de pujar a Teià per resoldre qualsevol tema.

A mitjan del segle XIX, els habitants del Masnou ja arribaven aproximadament als quatre mil. Era el segle d'or de la marina mercant del Masnou, i els seus capitans i vaixells eren ja força nombrosos. Cap a finals de segle, els capitans van arribar quasi als vuit-cents i el nombre d'embarcacions passava de les quatre-centes.

34. Any 1825-1835

S'URBANITZA EL PRIMER EIXAMPLE DEL MÓN

Tot i que no es pot datar exactament, sí que podem constatar que, al primer terç del segle XIX, el Masnou va urbanitzar una part del seu territori, fins aleshores hortes i terra erma, conegudes com la partida del camp i algun tros com la quintana –d'aquí que el carrer que coneixem com a Pere Grau primer s'hagués dit de la Quintana. Eren dues llenques de terra pertanyents a Can Malet i Can Fontanills. Can Fontanills encara segueix dempeus, la masia que hi ha al Casino.

L'arquitecte municipal Miquel Garriga i Roca va fer la urbanització d'aquesta zona, tal com demostra el plànol de 1846.

Altres eixamples del món foren fets posteriorment: el de Barcelona, a partir de 1860, i també el de Viena (Àustria) i el de Chicago (EUA), la dècada següent. Per tant, com veieu, al del Masnou li correspondria ser el primer.

35. Any 1834

NEIX EL DR. PERE GENOVÉ I COLOMER

Fou un eminent farmacèutic, descendent de calafats masnovins, que marxà a estudiar a Barcelona, on, després d'obtenir el títol, va obrir la seva pròpia farmàcia, primer al passatge Bernardí i després a la Rambla, en un edifici modernista encara existent.

Va arribar a ser doctor en Farmàcia, president del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona, president del Consell d'Inspecció de la Societat Farmacèutica Espanyola i director general de l'Acadèmia Medicofarmacèutica.

Quan ja tenia fama i diners, es feu construir al Masnou la casa que encara coneixem com a Can Genover, al xamfrà dels carrers de Buenos Aires i de

Joan XXIII. Al davant hi feu un meravellós jardí anomenat el Niu Florit –malauradament desaparegut–, tots els arbres i plantes del qual eren medicinals.

36. Any 1835

FORTIFICACIÓ DURANT LA PRIMERA GUERRA CARLINA

La Primera Guerra Carlina va durar del 1833 al 1840 i fou deguda a les lluites dinàstiques entre dues branques dels Borbons.

Al Masnou tenim constància que es feren obres de fortificació documentades, i així com sabem els noms dels qui hi van treballar i el cost, hi ha problemes per saber la ubicació dels llocs que fortificaren, ja que els noms que consten als documents ja no existeixen i tampoc no se sap on devien ser. Els noms que es documenten són: *fuerte de la antigua torre*, *fuerte de la Iglesia*, *fuerte de Eucata*, *fuerte de la casa de Gabriel Sanjuan*, *fuerte del puente de casa Torras* i *fuerte de la playa*.

Amb el nom de *fuerte* podem entendre diversos tipus de fortificació, com torres, baluards, etc. El primer, el de l'antiga torre, podria ser el de la torre que hi havia a la plaça de la Llibertat. El de l'església segurament és el mur encara existent sota les cases del carrer de Sant Francesc d'Assís, una mena de baluard. I de la resta no en podem ni aventurar hipòtesis.

37. Any 1845

ES CONSTRUEIX L'AJUNTAMENT DEL MASNOU, OBRA DE MIQUEL GARRIGA I ROCA

Miquel Garriga i Roca fou el primer arquitecte que consta com a municipal, que també construiria, al costat del seu pare i avi, l'església parroquial.

L'Ajuntament fou bastit en una antiga propietat dels Fiveller de Teià, però no hi ha constància de l'ús d'aquesta propietat. Segons els documents de compra, era una antiga caserna militar. Fou comprat per l'Ajuntament de Teià l'any 1755 a Maria Fontanills Gurri, filla única i hereva de Josep Fontanills, ajudant reformat de la infanteria espanyola.

Fou començat el 1844, per un encàrrec de l'alcalde Joan Rubís i Alemany a l'arquitecte municipal Miquel Garriga i Roca, i el contractista fou Francesc Batlle, de Barcelona. El seu cost, segons el pressupost presentat, fou de 91.150 rals de bilió.



“Vista de la nuevas casas consistoriales del Masnou”. Gravat d’Onofre Alsamora.

38. Any 1845 NEIX PAU ESTAPÉ I MARISTANY

Pau Estapé fou un dels masnovins més rellevants del seu temps. Acumulà diversos càrrecs i fou alcalde en dues ocasions: del 1885 al 1886 i del 1897 al 1899.

Fou fundador de la Casa Benèfica de la vila l’any 1899, i, a més, fou propietari de l’empresa tèxtil coneguda com a Can Xala, el motiu familiar, fàbrica que havia tingut els seus inicis l’any 1846 i que perdurà amb diferents noms fins al 1989.

Aquesta empresa tèxtil, tot i que se’n té constància des de 1846, sembla que ja podia haver existit anteriorment, ja que el primer edifici aprofità el d’un antic convent, i és sabut que el 1834 hi havia la famosa desamortització coneguda com de Mendizábal. Per tant, és més que possible que es fundés a partir d’aquesta data.

També fou propietari de les deus els Bullidors, a Caldes de Malavella, que envasava l'aigua mineral coneguda com a Agua Xala, que a partir del 1912 canvià de nom i passà a dir-se Agua Imperial.

39. Any 1846

EL MASNOU S'INDEPENDITZA D'ALELLA

Tal com es deia més amunt, la nostra vila s'independitzà el 1825 del municipi de Teià i el 1846, del d'Alella. La línia divisòria entre els municipis de Teià i Alella començava a l'actual carrer de Gaudí, xamfrà amb els de Mossèn Jacint Verdaguer i de Barcelona, seguint per les anomenades Seixanta Escales i per tota l'avinguda de Joan XXIII, fins a arribar a muntanya.

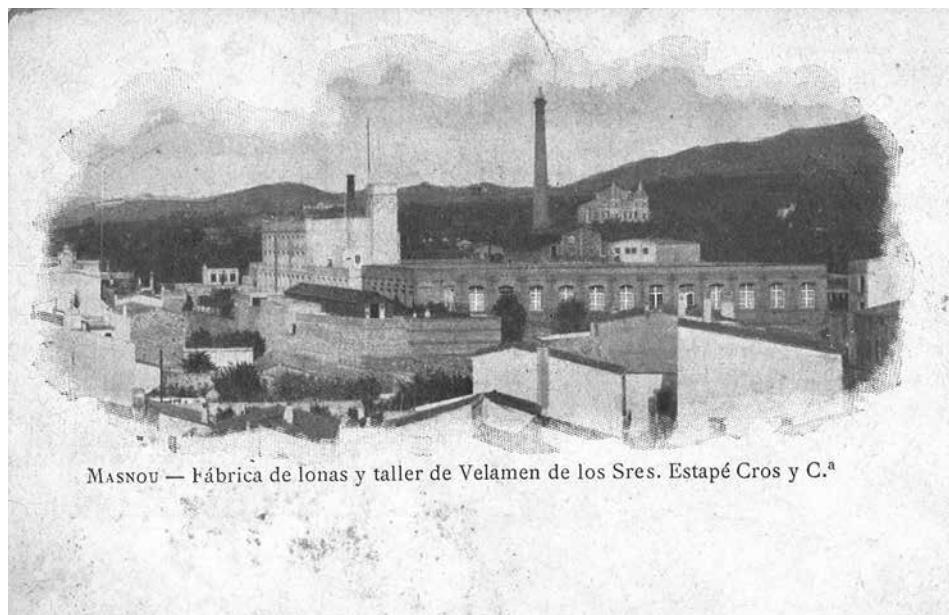
La diferència entre ambdues independències fou deguda al fet que a la part alellenca de la Comissió de Separació hi havia un poderós terratinent de la casa de Can Sors que no volia ser masnoví i al final aconseguí que la línia divisòria entre ambdós municipis passés per sota les seves terres.

El tros de terme annexat al nou del Masnou només comprenia, més o menys, un terç de l'actual municipi, i era anomenat Alella de Mar, les Cases de Mar o Ribatge de Mar, tal com consta en un document de 1676.

40. Any 1846

CREACIÓ DE L'EMPRESA CAN XALA

Can Xala consta documentalment com a creada el 1846, tot i que, com ja s'apun-tava anteriorment, la data real podria haver estat anterior, entre el 1834 i 1846. El 1846 portava el nom del seu propietari, Josep Sensat, fins al 1856, en què el canviaren per Sensat i Cia. El 1890 la comprà Pau Estapé i Maristany i portà el seu nom, fins que uns anys després passà a dir-se Estapé, Cros i Cia. Després, des de 1914 fins a 1931, passà a un altre propietari i s'anomenà La Indústria Lonera, S.A., empresa que construiria un conjunt de cases per als treballadors, les dites Cases Noves de la carretera d'Alella. Del 1931 al 1961, altre cop canvia d'amos i es digué Ballvé, S.A. Finalment, aquest darrer any i fins al 1989 es digué Hilma, S.A. (nom derivat d'Hilaturas Masnou). Tot i aquests canvis de nom i propietari, l'empresa sempre ha estat coneguda popularment com a Can Xala, motiu familiar de Pau Estapé i Maristany.



Fotografia de l'empresa tèxtil Can Xala de principis del segle XX. AMM, FOTOGRAFIA 1504

41. Any 1848

PASSA EL PRIMER FERROCARRIL DE LA PENÍNSULA, BARCELONA-MATARÓ

El 28 d'octubre de 1848, la nostra vila i la resta del recorregut del primer ferrocarril de la península Ibèrica, Barcelona-Mataró, veieren passar el primer tren. Per la gent de l'època aquella màquina que treia fum i que passava a gran velocitat els podia suposar un perill quan anaven del Camí Ral a la platja, quan fins aleshores ho havien fet tranquil·lament. Per això l'anomenaven el dimoni de fum, o també el dimoni de foc o de ferro.

Al trajecte d'inauguració, el tren feu parada especial a l'estació del Masnou, no sols per recollir autoritats com havia fet a les altres estacions, sinó que s'hi feu una segona benedicció. La primera fou a Barcelona i la tercera seria a Mataró.

Al Masnou, a més, hi ha una mostra documental de la inauguració i del seu primer centenari, a la masia de Can Teixidor, on a cada costat de l'entrada hi ha uns versos al·legòrics en majòlica que donen constància de l'esdeveniment.

42. Any 1848

LES RELIGIOSES DE LA CONCEPCIÓ CREEN UNA ESCOLA A CAN CORBERA

A l'edifici de l'antiga masia de Can Corbera, que era al fons de la plaça de la Llibertat, les religioses de la Concepció hi crearen, el 1848, una escola. Al cap de quatre anys, el 1852, se'n farien càrrec les Escolàpies, que l'han continuada aquests més de cent seixanta anys.

La masia de Can Corbera fou enderrocada l'any 1881 i al seu lloc s'hi va construir l'edifici de la societat Centre Coral, que després es coneixeria com a Nova Unió Masnouenca o Casinet. Les Escoles Pies, posteriorment, l'any 1857, bastiren l'edifici actual, i el 1892, el pont o pas a nivell que comunica l'edifici principal amb el pati.

43. Mitjan segle XIX

UN CAPITÀ PORTA A AMÈRICA EL PRIMER VI CATALÀ

Fou el capità Bonaventura Millet i Bosch, *Tetus*, (1811-1894), amb la seva pollacra *Isabelita*, qui va vèncer la resta de competidors i arribà primer a Amèrica, duent a bord els primers vint bocois de vi català.

Diem vencent els competidors perquè eren uns quants els vaixells carregats de vi que esperaven, des de Gibraltar, que la mar fos propícia per emprendre el viatge, però la perícia i el coneixement del nostre capità feren que fos el primer a sortir i a arribar, de manera que té l'honor de constar en aquesta mena de rècord.

La data no s'ha pogut trobar, però sí que es poden donar les característiques del vaixell: era una pollacra de 86 peus d'eslora, 23 de mànega i 30 de puntal



Retrat del capità Bonaventura Millet
Tetus l'any 1863. ARXIU JOAN MURAY

(un peu són aproximadament uns 30 centímetres). O sigui que, com la majoria dels nostres vaixells, devia fer a l'entorn d'uns 30 metres.

44. Segona meitat del segle XIX

ELS CAPITANS MILLET *FITA*, ELS MÉS GRANS *CAPHORNIERS*

Els capitans Pere Millet i Sust (Tossa de Mar, 1809 - el Masnou, 1892) i Francesc Millet i Sust (El Masnou, 1824 - Barcelona, 1904), de Can Fita, foren dos grans *caphorniers*, ja que, a bord del seu bergantí *Caupolicán*, aconseguiren la gran proesa de



Els capitans Millet *Fita*.

travessar dotze cops amunt i dotze de retorn el temible cap d'Hornos, al sud del continent sud-americà, lloc on conflueixen els dos grans oceans i on hi ha corrents fortíssims, mar molt grossa, així com molt fred i grans esculls de roques i icebergs.

Abans de la proesa al cap d'Hornos, ja havien assolit una considerable experiència a la mar, en viatges a l'Havana i als Estats Units, des de Marsella, Gènova i Esmirna, amb la seva pollacra *Amaltea*.

45. Any 1853

NEIX EL CAPITÀ SALVADOR MARISTANY I SENSAT

Salvador Maristany i Sensat, àlies *Isard*, (el Masnou, 1853-1915). El 1875 ja era pilot amb la pollacra *Modesta*, tres anys més tard ja era capità de la corbeta *Pablo Sensat*, amb la qual feu diversos viatges als mars de la Xina, l'Índia i

el Pacífic. Més tard serví de guia a la comissió que inspeccionava les obres del canal de Panamà.

El 1890 és nomenat inspector general de navegació de la Companyia Transatlàntica. A la Guerra de Cuba, li encarregaren portar queviures a les tropes i fou a bord del *Montserrat* quan esquivà tota mena de perills i trencà el bloqueig ianqui. Aquest vaixell és el que es feu famós per l'havanera *El meu avi*.

També va ser vocal de la Junta de la Marina Mercant i de la Junta Central de la Lliga Marítima, i a Manila, de les juntes de govern de les societats La Electricista i Companyia de Tranvías de Filipinas.



Retrat de Salvador Maristany i Sensat.

46. Any 1856

NEIX FÈLIX OLIVER I FORTÍS, PIONER DEL CINEMA A L'URUGUAI

Fèlix Oliver era fill del capità Joan Oliver, *Guilopu*, capità que, a més, tenia un altre sobrenom, el de *capità Lavy*, desconeixem el perquè.

Als 18 anys, Fèlix Oliver va marxar amb la seva família cap a Amèrica, primer a Colòmbia i després a Costa Rica. Tingueren problemes amb qui els duia els negocis i es traslladaren a Nova Orleans. El 1874, Fèlix s'establí definitivament a Montevideo (Uruguai), on el 1881 es va casar amb una catalana, amb qui tingué vuit fills.

A Montevideo, tot i també tenir el títol de pilot, no el va exercir i es dedicà a la seva passió, la de pintor decorador. També hi va fundar negocis.

Cap a finals de segle va fer un viatge a Europa, concretament a París, on s'enlluernà amb el cinema, que aleshores començava. De retorn a l'Uruguai, va començar la seva carrera cinematogràfica, filmant les primeres pel·lícules en aquell país el 1898. El 1899 no en tenia prou de filmar, sinó que obrí la primera sala cinematogràfica d'aquella república.

47. Any 1857

LA CORBETA *EVA* PORTA A EUROPA ELS FESOLS DE LIMA

El 1857, la corbeta *Eva*, comandada per un capità masnoví (del qual desco-neixem el nom), va portar del Perú per primer cop a Europa els fesols de Lima, coneguts com a *Phaseolus limensis*. *Fesol* és un dels noms amb què són conegudes les famoses mongetes, un dels plats més típics de la nostra cuina, juntament amb la botifarra.

El fet consta al llibre *Dos segles de marina catalana*, d'Esteve Fàbregas i Barri, però, tal com deia, només esmenta el fet i el vaixell que els va dur, però no el capità que el comandava.

48. Any 1859

NEIX ANTONI SUNYOL I PLA

Antoni Sunyol va néixer al Masnou l'any 1859 i va morir a Barcelona el 1918. Va ser capità mercant, periodista, empresari i polític.

Quan arribà a Buenos Aires, amb 18 anys, va exercir de periodista al setmanari en català editat en aquella ciutat, *L'Aure-neta*. El 1877, a la mateixa ciutat, va fundar el Club Català i el Mont de Pietat de la Mare de Déu de Montserrat, per a socis del club que estiguessin malalts, i tenia, fins i tot, panteó propi per als socis.

Des de 1878 fins a 1882, al costat del seu oncle Josep Pla, també masnoví, foren propietaris del Saladero Moco-retá, ubicat en aquesta localitat argentina. Va tornar a Catalunya el 1883 per casar-se amb la seva



Retrat d'Antoni Sunyol i Pla.

cosina Antònia Pla i Manent, amb qui tornà després a l'Argentina. Tingueren diversos fills. S'establí a Rosario i regentà, juntament amb un soci de cognom Pujol, l'empresa Cervceria y Licoreria Española. El 1886 tornaren a la pàtria, després de la mort d'alguns fills.

El 1892 el trobem com a delegat de la vila del Masnou a l'Assemblea de les Bases de Manresa, com a representant de la Unió Catalanista, de la qual després seria president. D'aleshores i fins al 1914, va portar una vida política activa.

49. Any 1860

CREACIÓ DE LA PRIMERA ESCOLA DE NÀUTICA

La primera escola de nàutica del Masnou fou fundada pels germans Josep i Jaume Villà Serra, i fou coneguda com l'Estudi de Vilassar. El nom era degut a la procedència vilassarenca d'aquests dos germans.

L'escola tenia una fragata miniaturada, per a instrucció dels alumnes, fragata que es troba al Museu Marítim de Barcelona. Estava situada al carrer que porta els noms dels Mestres Villà. L'edifici fa uns anys que fou enderrocat i s'hi va construir un bloc de pisos.



Escola de Nàutica dels germans Villà. Autor: Carles Horta. AMM, FOTOGRAFIA 14652. DONACIÓ DE JORDI ALONSO VAN RUN

50. Any 1862

EL CAPITÀ MARISTANY TARA FA ESTRALLS A L'ILLA DE RAPA NUI

Joan Maristany i Galceran (el Masnou, 1832-1914) fou l'ovella negra de la nostra marina de vela del vuit-cents.

El 23 de desembre de 1862 arribà a Rapa Nui procedent del Callao (Perú), comandant una flota de vuit vaixells dedicats al tràfic d'esclaus. Havien capturat entre 1.600 i 1.700 dels habitants d'aquella illa per vendre'ls com a esclaus a les plantacions de guano de les illes Chincha (Perú), on moriren la majoria.

Fou el causant de la desaparició de la cultura rapanui (Illa de Pasqua), una cultura única, de la qual encara avui dia no s'ha pogut treure l'entrellat, però que segueix meravellant a tothom.

Al cap d'un temps, veient que no els servien, en retornaren uns quants (no se sap per quina causa ni qui en fou responsable), fet que fou encara més desastrós, ja que portaren a l'illa malalties desconegudes, com la verola, que causaren infinitat de morts.

El 1863, Joan Maristany va estar a punt de ser capturat al Callao, ja que el Perú havia abolit el tràfic d'esclaus, però se n'escapolí ajudat per l'Armada Espanyola. Durant quasi cinquanta anys, visqué amagat a Rosario (Argentina). El 1910, quatre anys abans de la seva mort, reapareix al Masnou, on morí el 1914 al llit.

51. Any 1863

NEIX PERE GRAU MARISTANY I OLIVER

Pere Grau Maristany fou un industrial i mecenes, nat a Can Fideu, del carrer de la Quintana (ara Pere Grau, en honor seu). Era doctorat en ciències exactes i fisicoquímiques.

La seva activitat fou especialment dedicada a l'exportació de vins. Tenia vinyes aquí i a Lavern (Alt Penedès), d'aquí el títol de comte de Lavern, que li fou concedit l'any 1911 per la seva aportació al món vinícola.

La seva empresa havia estat fundada el 1826 pels seus ancestres. L'etiqueta que duïen els seus vins deia: «Exportación de vinos. Casa la más conocida en la América Latina». Tenia els cellers catalans a Cervera i a Sant Martí de Provençals, i a Amèrica, a l'Argentina, a San Juan (Bodegas Esmeralda), amb sucursals a Córdoba, Mendoza i Buenos Aires, on elaborava el Jerez Pera Grau. Observeu que



Retrat de Pere Grau Maristany i Oliver. Revista *Mercurio* (Barcelona), 4 de març de 1903.

escriu *Pera* en comptes de *Pere*, diuen que expressament, perquè així ho pronunciaven a la catalana.

Com a mecenes, va contribuir a la fundació del Casino i les Escoles Municipals del Masnou. També a la càtedra Pere Grau dels Estudis Universitaris Catalans, del segon misteri del Rosari de Montserrat. I patrocinà l'edició del llibre *Las estatuas de Barcelona* i la compra de molts manuscrits de mossèn Cinto Verdguer, que donà a la Biblioteca de Catalunya.

52. Any 1863

NEIX TOMÀS MIRAMBELL I MARISTANY

És un masnoví força desconegut, ja que la seva trajectòria industrial la portà a terme a Vigo (Galícia). Havia nascut en una família de capitans i armadors, anomenats de Ca l'Asó. Tot i haver arribat a Vigo amb disset anys, es va casar amb una masnovina, Francesca Millet i Bertran, amb qui va tenir dos fills.

Fou capità mercant, industrial, president de la Cambra Oficial de Comerç de Vigo i membre de múltiples associacions en aquelles terres, on l'anomenaren fill adoptiu i li dedicaren també una avinguda. Arribà a terres gallegues el darrer terç del segle XIX. Hi creà indústries i fou membre de diverses entitats i associacions.

Feu construir un grandios monument a la marina mercant universal. També va escriure articles de premsa i, fet poc usual al seu temps, va defensar *avant la lettre* l'autonomisme i el federalisme.

53. Any 1867

NEIX EL MÚSIC LLUÍS MILLET I PAGÈS

Fou músic, compositor, catedràtic de música i fundador i director de l'Orfeó Català. Estudià al Conservatori del Liceu i amb disset anys ja era director del cor La Lira de Sant Cugat del Vallès.

Anys més tard formà part d'un quartet, com a pianista. Durant els anys en què tocà en cafès i altres locals, conegué els principals artistes, músics, escriptors, etc. del Modernisme. Va fundar, el 1891, amb Amadeu Vives, l'Orfeó Català. El 1896 va ser nomenat catedràtic de solfeig, teoria musical i conjunt vocal

de l'Escola Municipal de Música de Barcelona. També fundà la capella de Sant Felip Neri, de la qual era mestre, i també de l'Escolania de la Mercè.

Va ser també escriptor i fundador de la *Revista Musical Catalana*. Va escriure *El cant popular religiós*, *De la cançó popular catalana* i *Pel nostre ideal*. També va escriure en revistes catalanes d'Amèrica, com *Catalònia*, de Buenos Aires, i *Germanor*, de Santiago de Xile.

Fou l'únic de la seva família, de la seva generació, que es dedicà a la música. Pare, avi, besavi i quatre dels sis germans que foren es dedicaren a la marina, així com oncles i cosins. Les reunions familiars devien semblar més aviat una reunió de marins.



Retrat de Lluís Millet i Pagès l'any 1935. AMM, FOTOGRAFIA 18087. DONACIÓ DE FRANCESC DURAN PONS.

54. Any 1870

CREACIÓ DE LA DUANA DEL MASNOU

La duana marítima del Masnou, tot i que només va durar del 1870 al 1880, havia estat sol·licitada força anys abans per l'Ajuntament, concretament el 24 de febrer de 1854. Es demanava una duana de tercera classe.

Cinc anys més tard i, pel que es veu, sense obtenir resposta de la primera sol·licitud, ho feren de nou el 29 de setembre de 1859, aquest cop de quarta classe. La demanava el secretari de l'Ajuntament, Bonaventura Feu i Sors, a petició de Feliu Pujol, i enviava alhora un llistat dels pobles catalans que en tenien.

Finalment, la demanaren de nou el 1870, i l'obtingueren, tot i que ja el 1872 en sol·licitaren l'abolició, a causa del poc ús que se n'havia fet i dels costos que comportava. L'abolició es concretà l'any 1880.

55. Any 1870

NEIX EL DR. ENRIC RIBAS I RIBAS

Il·lustre cirurgià, que tot i ser de la nissaga masnovina dels capitans Ribas *Mitjabarra*, va néixer a Vigo (Galícia), lloc on residien temporalment els seus pares. Tenien l'empresa Conservas Ribas. Va morir al Masnou el 1935.

Estudià medicina a Barcelona i es va llicenciar amb notes excel·lents. Després, continuà els estudis a Madrid, on fou professor d'anatomia i es doctorà. Posteriorment amplià estudis a París.

A Barcelona, des del 1897 va tenir diferents càrrecs, i des del 1919 feia cursos de cirurgia abdominal i d'exploració i diagnòstic quirúrgic. La seva vàlua el feu popular a Europa, on visitava regularment centres hospitalaris importants. En cirurgia, fou un avançat, ja que preferia tenir un veritable coneixement de la malaltia abans que la rapidesa de la intervenció.

Va tenir clínica pròpia i fou pioner en la filmació de les seves operacions. En l'àmbit cultural, fou membre del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana el 1913.

56. Any 1873

NEIX LA PEDAGOGA ROSA SENSAT I VILÀ

Aquesta masnovina, de nissaga de capitans, fou una gran pedagoga. Havia estudiat a Ginebra i va conèixer diferents escoles europees. Va dirigir l'Escola del Bosc i el Grup Escolar Milà i Fontanals. Feu innombrables conferències i participà en diversos congressos d'aquí i de diverses ciutats europees.

També publicà una gran diversitat de llibres i altres escrits relacionats amb l'ensenyança. Destaca el llibre *Les ciències en la vida de la llar*, publicat el 1923, i tot i que fa pràcticament cent anys, molts dels consells que hi dona encara segueixen vigents.

El seu nom fou donat el 1965 a l'Escola de Mestres Rosa Sensat.



Retrat de Rosa Sensat i Vilà. *La Il·lustració catalana* (1912). 28/4/1912, núm. 464, pàgina 7.

57. Any 1875

CREACIÓ DE LA SEGONA ESCOLA DE NÀUTICA

El 1875, el consistori municipal sol·licità tenir una escola de nàutica oficial i els fou concedida el 9 de febrer d'aquell any, però durà pocs anys, concretament set, ja que el 1881, a causa de la decadència de la marina de vela, com que tenia pocs alumnes, es veié obligada a tancar. Aquesta segona escola tenia per a la pràctica dels alumnes un bergantí goleta en miniatura, anomenat *Villa de Masnou*, que es troba al Museu Marítim de Barcelona.

Les escoles de nàutica catalanes estudiaven els quatre volums de Manuel Ciscar, així com el tractat de navegació de Dionís Macarta.

58. Any 1876

ES FUNDA EL PRIMER CASINO

El Casino del Masnou, amb quasi cent cinquanta anys d'existència, fou fundat el 1876 al Cafè d'en Manel, que es trobava als actuals baixos del Casino, sota la Sala Francesc Maristany, que aleshores era un cafè. El 1878 decidiren tenir local propi i es traslladaren a un pis del carrer d'Adra, on s'hi estigueren dos anys, ja que el 1880 es traslladaren a una casa del fons de l'actual carrer de Marià Rossell, a l'anomenat Casino de Racó.

La seu actual era l'antiga masia de Can Fontanills, que es reformà amb notables afegits modernistes. Les obres començaren el 1903 i s'inaugurà l'1 de gener de 1904. La inauguració fou amb un lluït ball a càrrec de l'orquestra de la vila, dirigida pel mestre Joan Rossell i Maristany, i un bonic programa fet pel dibuixant Agustí Casals i Costa. La sala del teatre lluïa esplendorosament sota les làmpades, unes grans aranyes de més de tres-cents llums.

59. Any 1876

NEIX EL POETA JOSEP PUJADAS TRUCH

Josep Pujadas Truch fou escriptor i poeta. A més de prosa i la poesia, també feu obres de teatre, cançons de follies i caramelles.

Pel que fa a les obres de teatre, n'hi ha una que destaca per sobre la resta: *Els llops*, que fou estrenada al Casal Català de Buenos Aires, després d'haver

estat premiada el 1910 als Jocs Florals d'aquell casal. També va estrenar obres al Masnou, al Teatre del Circo (La Calàndria) i a la Catequística. A Barcelona ho feu als teatres Nou Retiro, Principal i Novetats.

Va participar en nombrosos jocs florals arreu de Catalunya i obtingué premi en un munt de poblacions: Agramunt, Badalona, Castellar del Vallès, Gràcia, Lleida, Molins de Rei, Sabadell, Terrassa, etc. En total foren més de seixanta.

60. Any 1876

FLOS I CALCAT CREA EL PRIMER COL·LEGI EN CATALÀ

Flos i Calcat, tot hi haver nascut a Arenys de Mar, va estar sempre vinculat al Masnou, primer com a mestre i després per haver-se casat amb una masnovina.

Va exercir tres anys com a mestre de dibuix a l'anomenat Colegio del Comercio, que estava ubicat a l'antiga masia de Can Fontanills. Després crearia el seu propi col·legi, on va implantar la seva pedagogia d'ensenyar jugant i en català. S'hi va estar fins al 1887, quan hagué de tancar a causa de la decadència de la marina de vela, que afectà molt la vila. Segons va escriure el seu net Jordi Flos i Margalef al butlletí núm. 79 de la revista *Gent del Masnou*: «l'experiment de la renovació total de l'ensenyament a Catalunya començà a la vila del Masnou».

El 1898, va crear a Barcelona el Col·legi Sant Jordi, que duraria fins al 1939, amb l'entrada de les tropes franquistes a Barcelona. Ell havia mort el 1929.



Can Fontanills abans de ser el Casino. ARXIU JOAN MURAY

Havia fundat l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana i destacà en el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Va escriure molts llibres dedicats a l'ensenyament. A més d'un gran pedagog, fou un excel·lent cal·lígraf i escriptor.

61. Any 1877

S'INICIA LA CONSTRUCCIÓ DE LA FÀBRICA DE CAL SOBERANO

El 1877, els germans Gerard, Jaume i Pere Maristany Alsina fundaren la fàbrica de lones Maristany Hnos., que en un principi només feia veles per als vaixells i, posteriorment, per a altres menesters. Al Masnou sempre ha estat coneguda com a Cal Soberano, sobrenom familiar i de diversos dels seus vaixells, ja que anteriorment havien estat capitans de vaixell.

Quan la marina de vela va entrar en decadència, només fabricà veles per a bucs escola, com el de la marina espanyola *Juan Sebastian Elcano* i per a l'*Esmeralda Chica*, de l'armada de la República de Xile.

Ja abans de la Primera Guerra Mundial, els Maristany anaren a Alemanya per aprendre noves tècniques, i des d'aleshores feren lones per a vagons de tren, així com lones per a l'exèrcit, amb un variat mostrari, i també per a tendals.

A partir dels anys seixanta del passat segle, hi entraren nous socis i l'empresa va passar a dir-se Maristany Fabril Textil, S.A.

62. Any 1879

IMPORTANT REUNIÓ NAVILIERA ALS LOCALS DEL CIRCO

El 1879 hi hagué una reunió de les que ara en diríem d'alt nivell. Va tenir lloc al Teatre del Circo (ara La Calàndria) i hi assistiren naviliers, economistes, capitans de la marina, comerciants i financers. Hi foren presents també: Foment de la Producció Espanyola, Associació de Naviliers, Societat Econòmica d'Amics del País, Institut Agrícola Català de Sant Isidre, periodistes, etc. El tema que s'hi tractava era la decadència del comerç a ultramar.

Aquesta crisi fou agreujada pel govern espanyol d'aleshores en adherir-se al fet diferencial de bandera, és a dir, la supressió del privilegi que tenien els vaixells estatals sobre els estrangers de transportar mercaderies de casa amb els nostres vaixells abans que els forans, sense consultar pas gaire els entesos.



Reunió de naviliers. Dibuix d'Apel·les Mestres. *La Academia*, tom V, p. 172. ARXIU DE LATENEU BARCELONÈS

Si el Govern de l'Estat havia fet un paper ben galdós amb l'esmentada llei, no ho fou menys el de l'Ajuntament de la vila, que va escriure una carta de total vassallatge al rei.

L'única cosa interessant que sorgí d'aquella trobada fou un magnífic dibuix a la ploma del gran dibuixant català Apel·les Mestres, que mostrava els assistents al banquet que se celebrà posteriorment i un dibuix de com era l'entorn de l'Ajuntament.

63. Any 1879-1881

DURANT TRES ANYS HI HA PREMSA SETMANAL A LA VILA

És un fet força insòlit que una població com el Masnou d'aleshores, que no arribava als quatre mil habitants, tingués quatre setmanaris. Els setmanaris foren: *El Escudo del Masnou*, *El Heraldo del Masnou*, *El Eco del Heraldo* i *El Pampero*. I



Capçalera d'*El Eco del Heraldo*.

encara més insòlit era que molts dels periodistes fossin capitans de la nostra marina, i que els relats o cròniques fossin fets a Manila (Filipines) i contestats des de Montevideo (Uruguai), Matanzas (Cuba) o Pensacola (EUA), ja que els setmanaris eren de diferents tendències i hi havia la picabaralla habitual.

El ressò fou tal que la premsa masnovina estigué present al pavelló de premsa de l'Exposició Internacional de París de 1937, i al primer catàleg de premsa catalana. Fou, potser, únic al món, que un fet local fos tan internacional.

64. Any 1880

PRIMERS BANYS DE PILA DE LA COSTA LLEVANTINA

El 1880 s'instal·laren els banys de pila a l'antic magatzem de taronges que hi havia prop de l'estació del ferrocarril del Masnou. El seu propietari era Feliu

Arisa i Flo (el Masnou, 1853-1931), que anys més tard hi va afegir els banys de platja. Aquests, l'any 1922, foren adquirits per Joaquim Piera i Joan Muray. Quatre anys més tard, continuà el negoci en solitari el segon i foren propietat d'aquesta família fins al 1961.

El nom de Banys de Sant Cristòfol fou degut al fet que el sector de la vila on eren havia estat territori municipal d'Alella fins al 1846, i el seu patró era aquest sant. Aquest establiment fou pioner en tota la costa dita lleuantina.

Els banys de pila eren una mena de balnearis de mar amb finalitat terapèutica. Els balnearis ressorgiren a partir del segle XVI i foren la continuació, després de segles de decadència, de les antigues termes romanes, tot i que els de mar sorgiren la segona meitat del segle XIX. Els primers foren els de Montecarlo, Mònaco, freqüentats per famosos, com l'emperador francès Napoleó III.

Els del Masnou estaven ubicats a l'antic magatzem de taronges, que s'habilità per a aquest nou ús. L'aigua que arribava a les banyeres era aigua de mar. Era pujada per mitjà d'una bomba per una canonada per sota de la via del ferrocarril, passava a un dipòsit on era escalfada per una caldera i finalment desembocava a les banyeres.



Vista del carrer de Jacint Verdaguer l'any 1954. Autor: Jordi Jordana. ARXIU JOAN MURAY

65. Any 1881

ES FUNDA EL CENTRE CORAL UNIÓ MASNOUENCA (Casinet)

L'any de la seva fundació, el seu local social era al fons de la plaça de la Llibertat, al lloc on hi havia hagut la masia de Can Corbera. Després, a començaments dels anys cinquanta del passat segle, traslladà la seva seu a un nou edifici que es construï a la mateixa plaça, però a un costat, el de ponent, edifici que encara existeix. I, finalment, se'n traslladà la seu al carrer de Barcelona, on encara roman.

El 1898 va crear un cor, que el 1902 va deixar el Centre per anar al Circo, que després esdevindria La Calàndria. El 1928, el Centre Coral va crear un altre cor, l'Orfeó Masnoví, que va durar fins al 1933-1934. Després de la guerra, de l'any 1947 fins al 1952, el va tornar a tenir. L'Orfeó Masnoví, tot i els pocs anys que va existir, va gaudir de força prestigi, prestigi que encoratjava el mestre Millet quan venia a passar l'estiu a la vila. Va arribar als 115 cantaires.

66. Any 1882

NEIX EL DR. JOSEP AGELL I AGELL

Josep Agell fou farmacèutic, químic, físic, etc. Va fundar i dirigir diverses revistes professionals, així com l'Institut de Química Aplicada. Fou autor de treballs analítics i d'un tractat de química. També fou president de l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya, sotspresident de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques, impulsor i president de l'Acadèmia de Farmàcia de Catalunya, i presidí la Societat Industrial, secció espanyola de la Société de Chimie Industrielle.

Era fill d'Eudald Agell i Comià, professor de l'Escola de Nàutica del Masnou, alhora que secretari de la Junta entre els anys 1875-1881. L'any 1961, l'Ajuntament del Masnou va voler homenatjar-lo dedicant-li un carrer, el que fins aleshores s'havia dit carretera del Circ o del Círcol.

67. Any 1884

FUNDACIÓ DE L'ATENEU DEL MASNOU

L'Ateneu del Masnou va durar fins al 1912. Estava ubicat al Camí Ral, a tocar de la plaça de la Llibertat, on ara hi ha l'antic edifici del Casinet.

Quan es va fer l'actual edifici del Casino, el 1904, molts socis de l'Ateneu passaren a aquesta entitat, i així començà la seva decadència.

68. Any 1895

L'ORFEÓ CATALÀ VISITA PER PRIMER COP LA VILA

Fou el 4 d'agost de 1895 quan l'Orfeó Català, amb el mestre Lluís Millet i Pagès al capdavant, visità per primer cop la nostra vila, on ell havia nascut l'any 1867, en una família de capitans mercants. La vetllada se celebrà al Teatre del Circo (que després fou La Calàndria), i comptà, a més, amb la col·laboració del tenor Josep Maristany i el concertista de flauta Josep M. Corrons. L'assistència fou nombrosa, ja que, a més dels vilatans, hi havia estiuejants i gent vinguda expressament de fora. Entre les personalitats assistents hi havia l'insigne poeta i dramaturg Àngel Guimerà.

En aquella ocasió, encara no va venir amb el seu estendard, la senyera de l'Orfeó Català, que no lluiria fins a la tercera visita a la nostra vila, el 1897. I tampoc no hi cantaria el que seria el seu himne insigne, *El cant de la senyera*, que es va estrenar l'any 1896.

Una dada curiosa és que el concert es feu a dos quarts de quatre de la tarda i era en plena canícula, i en un temps en què no hi havia cap mena de refrigeració.

69. Any 1897

PRIMERA PROJECCIÓ CINEMATOGRÀFICA A LA VILA

La primera projecció de cinema al Masnou fou el juliol de 1897, i només feia un any i mig que havia estat presentada a París la pel·lícula: *L'arrivée d'un train en gare de La Ciotat*. No se sap el lloc on es va realitzar la primera projecció a la vila, tot i que per transmissió oral sembla que podria haver estat a la Cervceria de la Paz, situada al Camí Ral, xamfrà amb l'actual carrer de Roger de Flor, que segueix essent un local dedicat a les begudes, tot i que ara hi predomina el vi.

Del projector, aleshores en deien un heliocinògraf, i els que projectaven les imatges eren una mena de firaires que anaven recorrent el país amb aquells grans aparells de les darreries del segle XIX.

70. Any 1897

TRES MASNOVINS AL MISSATGE DELS CATALANS AL REI DELS HEL·LENS

Aquest missatge fou degut al fet que l'illa de Creta s'havia tret del damunt el jou de l'imperi otomà i les potències d'aleshores imposaren un govern autònom per, un any després, completar-se la unió amb Grècia.

Molts catalans se n'alegraren i enviaren un missatge de suport al rei dels hel·lens, que fou entregat al cònsol d'aquell país a Barcelona. L'encarregat de fer-ho fou el masnoví Antoni Sunyol i Pla, aleshores president de la Unió Catalanista, acompanyat de Joan Millet i Pagès, germà del mestre Lluís Millet i president de l'Orfeó Català. L'Orfeó, dirigit pel mateix Millet, hi acudí i cantà diverses cançons nostrades al llarg de l'acte.

71. Any 1898

FUNDACIÓ DEL COR DE LA CALÀNDRIA

Aquest cor, quan es va crear, era al Centre Coral Unió Masnouenca (Casinet), però el 1902 va deixar el Centre, per desavinences entre ells. Va anar als locals de l'Associació el Circo, que després esdevindria, el 1907, la Societat La Calàndria.

Les escissions sempre són problemàtiques i aquesta no en fou l'excepció. Un dels seus promotors fou Gerard Maristany i Maristany, conegut popularment com a Grau Til·là, mestre i director de la coral, que va emportar-se'n la senyera, en la qual figurava el nom de La Calàndria i que el Casinet considerava que era seva. Temps més tard, en una sortida del cor de La Calàndria a Argentona, els rivals l'esperaven i els llançaren pedres, el senyal d'una de les quals encara es pot veure al pal de la senyera.

Però el temps ho cura tot i l'any 1967, en celebrar-se el centenari del mestre Millet, estigueren de costat al Museu, i l'any 1990, en l'exposició d'homenatge al mestre Millet, estigueren de nou juntes i, acompanyades de l'Orfeó Català, donaren la benvinguda a la de gent del Masnou.



Estendard del Cor La Calàndria.

72. Any 1899

DESCOBRIMENT DE LES RESTES ROMANES DE CAL ROS DE LES CABRES

Les restes romanes de Cal Ros de les Cabres foren descobertes per Thomas Morrison, un escocès que aleshores era el propietari de la terra i les cases on hi ha el jaciment. S'hi trobà un mosaic de molt bona qualitat, que actualment és al Museu d'Arqueologia de Catalunya, i també escultures, capitells, terracotes, parets amb mosaics i pintures, monedes, etc. La troballa va despertar un gran interès dins el món de l'arqueologia i



Mosaic romà de Cal Ros de les Cabres.

la premsa se'n feu ressò. El fet, a més, va provocar que diferents i importants arqueòlegs i altres personalitats del món cultural vinguessin a veure-les.

73. Any 1899

FUNDACIÓ DE LA CASA BENÈFICA

El 1899 es fundà la Casa Benèfica del Masnou, el principal impulsor de la qual fou Pau Estapé i Maristany, que alhora era alcalde de la vila i empresari. El seu primer estatge fou en una casa del carrer d'Adra, cedida per Pere Grau Maristany. Després es traslladà al carrer de Sant Felip, en una casa de lloguer més àmplia. El 1901 obtingueren els terrenys on s'ubicà la seu definitiva, l'actual. Aquell mateix any començaren les obres, dirigides per l'arquitecte Gaietà Buïgas i Monravà. L'edifici fou acabat el 1903.

L'any 1907 es va intentar iniciar les obres d'un hospital dins les mateixes instal·lacions. El projecte va tenir alts i baixos, i finalment s'inaugurà el 1921, època de les revoltes al Marroc, per als ferits de les quals es pretenia utilitzar l'hospital, tot i que no s'arribà a fer.



Casa Benèfica a principis del segle xx. Autor: Carles Orta. AMM, FOTOGRAFIA 13600. DONACIÓ DE JOAN MARESMA PUJADAS

74. Principis del segle xx

TOMÀS ALSINA I MIRAMBELL FUNDA A L'ARGENTINA CENTRES I MÚTUES

Tomàs Alsina i Mirambell va néixer al Masnou l'any 1850. Era net del famós capità Mirambell, i ell també fou capità dels bergantins *Lepanto* i *Amnistia*.

El 1905 es trasllada a l'Argentina, el 1910 s'estableix a San Juan i després a Mendoza, on es dedica als negocis, concretament a la firma Alsina Hnos. i Almacén Mayorista. Però els fets més importants que feu en aquelles terres, tot i que no en consta la data exacta, però sí que sabem que fou a començaments de segle, fou la fundació del Centre Català i de la Mutual Catalana Germanor, que també presidí.

75. Any 1901

NEIX EL PINTOR MIQUEL VILLÀ I BASSOLS

Descendent dels mestres Villà, que fundaren l'Escola de Nàutica del Masnou, Miquel Villà i Bassols, com la majoria dels seus germans i altres parents,

destacà en la pintura. La seva vida artística comença a Bogotà (Colòmbia), a l'Escola de Belles Arts. Els seus pares i germans s'havien traslladat a aquesta ciutat americana. Després es traslladaria a París, on completà la seva formació artística i on coneixeria altres genis de la pintura. El 1930 vingué al Masnou i després anà a Barcelona, fins que se'n tornà a Amèrica fins al 1943, any en què s'establí definitivament al Masnou.

Feu múltiples exposicions, tant a Catalunya com a Mallorca, París i Amsterdam, així com a Bogotà, Buenos Aires i Pittsburgh (EUA). Al llarg de la seva carrera va obtenir múltiples premis i guardons de prestigi internacional.

76. Any 1902

CONCESSIÓ DEL TÍTOL DE BENÈFICA VILA

Aquest títol fou concedit el 1902 al Masnou pel rei Alfons XIII, pel fet d'haver construït la Casa Benèfica.

77. Any 1905

S'INAUGUREN LES ESCOLES MUNICIPALS

Aquestes escoles encara segueixen vigents, amb les consegüents ampliacions. Es troben a l'actual passeig de Romà Fabra i són obra de l'arquitecte municipal Bonaventura Bassegoda i Amigó (Barcelona, 1862-1940). Un munt de patricis masnovins ajudaren amb els seus cabals a la creació d'aquestes escoles públiques, que actualment són l'Escola Ocata.

Gràcies a la creació d'aquestes escoles públiques, el 1909 fou concedit el títol d'Il·lustríssima Vila al Masnou, que fou afegit al de Benèfica, que li havia estat concedit el 1902 per la creació de la Casa Benèfica. Així, es passà a anomenar des d'aleshores Il·lustríssima i Benèfica Vila del Masnou.

78. Any 1906

ENRIC BOTEY I PUIG FUNDA L'ORFEÓ CATALÀ DE MÈXIC

Enric Botey fou un comerciant que estudià als Escolapis de Barcelona. Havia nascut al Masnou el 1877 i morí a Mèxic el 1954. Arribà a Veracruz (Mèxic) el

1898 i s'hi establí. Després, l'any 1906, fundà l'Orfeó Català de Mèxic, que també presidiria, i dins del qual impulsaria els Jocs Florals de la Llengua Catalana, el cant coral i fires del llibre.

Durant la primera meitat del segle xx, va escriure un important document, cabdal per conèixer l'activitat dels catalans a Mèxic. Es titulava «Memòries d'un català: cinquanta anys de vida a Mèxic», que aparegué en diversos números de *La Nostra Revista*, de Mèxic.

79. Any 1908

S'INAUGURA LA CATEQUÍSTICA

El centre recreatiu la Catequística, pertanyent a la parròquia de Sant Pere, fou inaugurat el 20 de setembre, amb gran solemnitat. La seva finalitat era fer catequesi als infants, que els diumenges, després de doctrina, hi anaven en processó, amb els seus penons i cantant. Allà resaven el rosari, després jugaven al pati i, en fer-se fosc, entraven a la sala, on els feien explicacions catequístiques il·lustrades amb alguna projecció.

Als anys cinquanta, i els següents, funcionava més com un cinema, això sí, amb pel·lícules aptes i amb descompte si portaven l'assistència a doctrina. També, en tot temps, s'hi representaren obres teatrals, tant fetes per la mainada com pels grans i, és clar, els cèlebres pastorets.

80. Any 1909

UNA GRAN TEMPESTA EL DIA DE CORPUS CAUSA UN MORT

El Corpus d'aquell any, que s'esqueia el 9 de juny, es va abatre sobre la vila una tempesta considerable, i a més de nit. A banda dels perjudicis causats, també s'hagué de lamentar la mort d'una persona, ofegada a casa seva. Va tenir, com moltes tempestes d'estiu, una curta durada, només mitja hora, però fou terrible. Els torrents que més baixaren foren el de Vallmora (ara carrer de Roger de Flor) i el Xic (ara carrer de Bonaventura Bassegoda). Precisament, la casa on vivia la persona que va morir es trobava a la confluència d'aquests dos torrents. També es trencaren les parets de diverses eixides d'aquest sector, i la del Casino, on l'aigua va sortir pel torrent de Riquers (ara carrer de Tomàs Vives).

Se'n feren ressò les autoritats, no sols locals, sinó també les de la província i estatals. Es feu una recaptació, tant al Masnou com a Barcelona. Aquell any, fou suspesa la Festa Major de Sant Pere.

81. Anys 1911-1912

REGATES AL MASNOU

Tant el 1911 com el 1912 es feren unes importants regates de vela enfront del Masnou, concretament davant de l'estació d'Ocata. Les regates estaven patrocinades pel Real Club de Regatas de Barcelona i duraren una setmana. Els organitzadors feren construir un embarcador provisional.

Uns dies abans de les regates, que foren a partir del 19 de maig, la premsa anunciava que de diferents ports de la Península havien sortit ja els iots. Entre els ports més llunyans hi havia els de Santander, Bilbao i Sant Sebastià, i també els d'Alacant, València i, és clar, Barcelona. També ho faria el iot reial del rei Alfons XIII.

La festa, no cal dir-ho, fou un veritable esdeveniment per a la vila. Hi assistí nombrós públic, tal com ho testimonien les imatges del moment.



Regates al Masnou. Autor: Carles Orta. AMM, FOTOGRAFIA 13612. DONACIÓ DE JOAN MARESMA PUJADAS

82. Anys 1912-1913 i 1927-1932

ORFEÓ DE LA CATEQUÍSTICA, PRIMER ORFEÓ DEL MASNOU

El primer orfeó de la Catequística va durar de 1912 a 1913 i fou el primer del Masnou. L'any 1927, es tornà a crear i va durar cinc anys. Com el seu nom indica, pertanyia a la Catequística de la Parròquia de Sant Pere.

Havia estat un desig del mestre Lluís Millet i Pagès i per dirigir-lo es va escollir mossèn Molé, que era músic i vinculat a la Capella de Música de Santa Maria de Mataró.

A la inauguració hi assistí el bisbe de Barcelona; l'ecònom Dr. Arqué; l'alcalde de la vila, Jaume Maristany; els mestres Frederic Bosch i Jaume Fuentes, i és clar, el president de la Junta Organitzadora, el poeta masnoví Josep Pujadas.

L'acte es feu a la plaça de l'Església, curulla de gent, i amb finestres i balcons lluint domassos i senyeres.

83. Any 1914

FUNDACIÓ DEL COL·LEGI DE LA SAGRADA FAMÍLIA

La seu del Col·legi de la Sagrada Família havia estat la casa pairal dels Estaper i Cuyàs del Bosch, uns terratinents coneguts com a Ca l'Estudiant, d'aquí que el tros del carrer de Gaudí, el de les escales, sigui conegut popularment com la baixada de Ca l'Estudiant.

El 1913 en va morir la darrera hereva, Joaquina Estaper i Cuyàs del Bosch, que deixà el patrimoni a la Comunitat de Monges de la Sagrada Família d'Urgell. El febrer d'aquell mateix any s'hi establiren les monges. El 1916, el col·legi es va inscriure al Registre Civil. En anys posteriors es va crear un noviciat i una capellania. El 1924 es va fer la capella i l'any 1928 s'hi afegí l'altar del Sagrat Cor. La capella fou ampliada el 1934. En temps de guerra, el col·legi fou confiscat.

84. Any 1917

FUNDACIÓ DE GENT DE MASNOU

Gent del Masnou és una associació política que va néixer del desig d'un grup de patricis masnovins per oposar-se als que governaven la Casa de la Vila,

que ells anomenaven cacics. Transcorria l'any 1917 quan la Junta de Gent de Masnou celebrà la seva primera reunió. El seu primer document es va emetre el 23 de maig de 1917 i fou una carta adreçada a l'alcalde de la vila d'aleshores: Pere Sust i Estapé.

Tenia la seu social a la plaça de la Llibertat. La festa d'inauguració es va fer el 19 de setembre del 1920, més de tres anys després de constituir-se. Fou una festa molt lluïda i hi hagué una ballada de sardanes, seguida d'un banquet.

Han arribat pocs documents de l'associació, entre els quals les cartes entre l'entitat i el mestre Lluís Millet i Pagès, a qui nomenaren president honorari. La data del seu final no ens consta, però és de suposar que fou amb el cop d'estat del general Primo de Ribera, perpetrat el 13 de setembre de 1923, ja que quatre dies després va dictar l'ordre de clausura de totes les entitats nacionalistes (només les catalanes).

El 1985 es fundaria una altra entitat amb un nom quasi igual, només que duia una *ela* després de la preposició *de*: Gent del Masnou. Aquesta d'ara, però, és només cultural, recreativa, etc.

85. Any 1920

FUNDACIÓ DEL CLUB DEPORTIU MASNOU

Fou un 20 d'agost quan es reuniren un grup d'amics i formaren el Club Deportivo Masnou. D'aleshores ençà han passat cent anys. Fou fundat per: Pere Sensat, Josep Bierge, Pau Estapé, Enric Ribas, Josep Pich, Jacint Hombravella, Francesc Pagès, Josep Zamora i Francesc González.

L'actual camp és on fa més anys que juguen. I com la majoria d'entitats, ha passat per alts i baixos, però s'ha mantingut ferma, lluint la seva samarreta blanca amb una franja vermella que creua el pit i pantalons blaus.

Als anys 1994-1995 començaren les obres de remodelació i ampliació del camp, que es va inaugurar el mes de setembre, amb una cabuda de 450 persones.

86. Any 1925

ELS LABORATORIS CUSÍ S'INSTAL·LEN AL MASNOU

El 1925 s'inauguraren els Laboratoris Cusí al Masnou, tot i que el seu nom complet era Laboratorios del Norte de España.

Havien comprat uns terrenys força extensos, que anaven des del Mas Antic fins a tocar del torrent de l'Hoguera, que és el límit del Masnou amb el municipi de Montgat, i allà hi construïren els laboratoris, dedicats a l'oftalmologia, dels primers d'Europa.

Els Cusí Furtunet eren: Joaquim Cusí, el seu germà Carles i el seu cosí Rafael. Els dos primers no sols hi establiren els laboratoris, ans també les seves cases. Joaquim es va quedar al Mas Antic i Carles es va construir la casa anomenada Bellamar, dins els mateixos terrenys.

87. Any 1925

LA FÀBRICA DE VIDRE DACHS FOLGUERA S'INSTAL·LA AL MASNOU

Aquesta empresa vidriera s'instal·là el 1925 al Masnou, procedent de Sarrià, amb el nom de Fàbrica de Vidrio y Cristal José Dachs Folguera. Josep Dachs havia comprat uns terrenys al camí del Cementiri, ara avinguda de Joan XXIII, i allà hi construïren la fàbrica, que ocupava un gran espai i encara avui es pot veure, ja que el carrer d'Itàlia, que es troba entre Joan Llampallas i Francesc Macià, no té continuació en arribar a Joan XXIII.

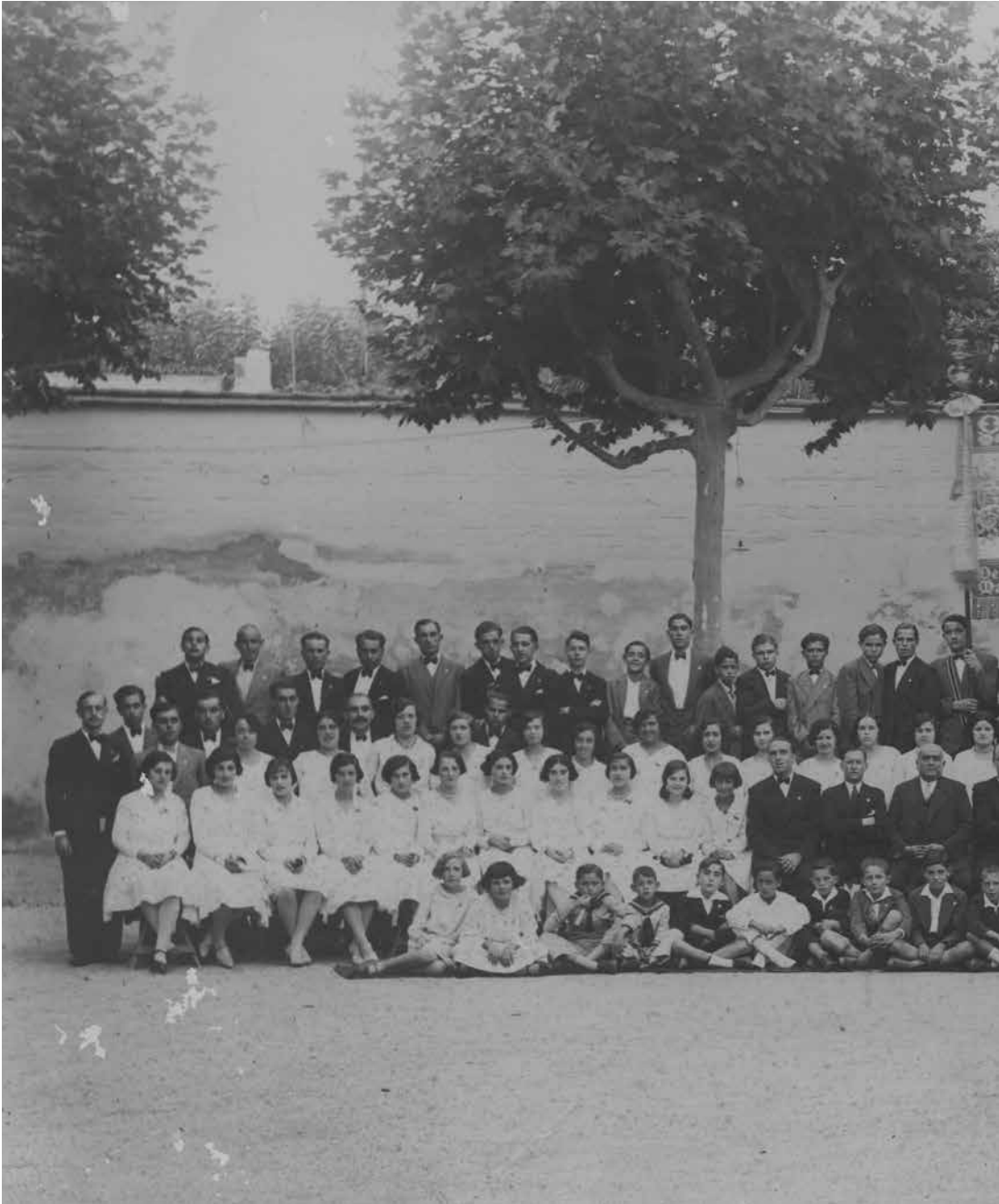
En un principi van tenir problemes amb la burgesia masnovina, que considerava que els treballadors devien ser d'esquerres i devien militar al sindicat CNT-FAI.

L'empresa es va dedicar sempre a fer un vidre de qualitat i s'hi treballava força el cristall tallat.

88. Any 1928

CREACIÓ DE L'ORFEÓ MASNOVÍ

L'Orfeó Masnoví no té res a veure amb el primer orfeó del Masnou, que fou el de la Catequística, pertanyent a la parròquia. L'Orfeó Masnoví fou creat dins la societat Centre Coral Nova Unió Masnovina (Socnum) i va tenir dues etapes: la primera, del 1928 al 1933-1934, i la segona fou després de la guerra, de l'any 1947 al 1952. Durant la primera etapa, va tenir força prestigi i rebé l'encoratjament del mestre Lluís Millet i Pagès. En la primera etapa va fer sortides a diferents poblacions de Catalunya, amb força èxit.



L'Orfeó Masnoví al pati del Casino. Autor: Manuel Sendra i Domènech. AMM, FOTOGRAFIA 14705.



89. Anys 20

ES CONSTRUEIX EL SEGON EIXAMPLE DEL MASNOU

Aquest segon eixample comprenia el tros que va des del torrent Vallmora (ara carrer de Roger de Flor) fins al camí antic d'Alella (ara avinguda de Joan XXIII), això de llevant a ponent, cosa que significa un espai d'uns 450 metres. De baix a dalt anava des de les Escoles Municipals i la Casa Benèfica cap amunt, només uns quants carrers, uns 250 metres. Formava un total de 112.500 metres quadrats.

Urbanísticament, es dugué a cap per conservar la forma tradicional de cos, que al Masnou és de 5,44 metres a la façana i 30 metres de profunditat. Els carrers es feren de 10 metres d'amplada i comprenia els actuals de Sant Miquel, Navarra, Flos i Calcat, i Francesc Macià.



Eixample del Masnou a finals dels anys vint. Autor: Fergui. AMM, FOTOGRAFIA 18620. DONACIÓ DE ROSA PAGÈS ARENAS

90. Any 1931

S'INAUGURA LA BIBLIOTECA ENCICLOPÈDICA POPULAR

La Biblioteca Enciclopèdica Popular s'inaugurà el diumenge 17 de maig, en un acte que es feu al Casino del Masnou, només un mes després de la proclamació

de la República. L'alcalde de la vila d'aleshores era Francesc Millet i Maristany, que ho fou des del 16 d'abril fins al 9 de novembre.

91. Any 1933

S'INAUGURA L'ESCOLA DE TREBALL I ESTUDIS SECUNDARIS

El 1933 s'inaugurava l'Escola de Treball i Estudis Secundaris, que estava ubicada a l'actual carrer dels Mestres Villà. A la inauguració hi va assistir el conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Bonaventura Gassol i Rovira, més conegut com a Ventura Gassol.

Entre els professors de l'escola hi havia el mestre Frederic Bosch i Serra, el pintor Rogelio López Fernández del Castillo, el dibuixant Josep Torrelles o el publicista Rafael Bori i Llobet, entre d'altres.

92. Any 1937

CREACIÓ DE PAPER MONEDA MUNICIPAL (25 i 50 cts., i 1 pta.)

Aquest tipus de paper moneda fou utilitzat per molts ajuntaments dels Països Catalans durant la guerra de 1936-1939, a causa de l'ordre del Govern republicà de retirar les monedes d'argent, i també de l'atresorament que en feien els particulars. Al Masnou foren de 25 i 50 cèntims, i d'una pesseta. Com a signatura que els avalava duïen la de l'alcalde, Juan Juan Sales, i com a dipositari, Juan Juan Alonso. Per aquesta causa, la gent els va batejar com els *juanitos*.

93. Any 1938

MOR VICENÇ ALBERT BALLESTER I CAMPS, CREADOR DE L'ESTELADA

Vicenç Albert Ballester fou un home polifacètic i un gran patriota. A més, va ser capità de la marina mercant, comerciant, activista cultural, inventor, mecenes, etc. Va esmerçar tota la seva vida i els seus recursos al foment de la catalanitat. Participà en la fundació i direcció d'entitats tan diverses com Unió Catalanista, setmanari *La Tralla*, Escola Mossèn Cinto, Comitè Pro Catalunya, Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, etc. Va mantenir un estret

contacte amb els Casals Catalans d'Amèrica i d'Europa i fou un dels impulsors de la commemoració de l'Onze de Setembre i de la compra del Pi de les Tres Branques. És considerat el creador i principal difusor de la bandera catalana estelada. Va morir al Masnou, a casa seva, a l'actual carrer de Jaume I, 15.

94. Any 1944

ÉS ENDERROCADA LA TORRE DE DEFENSA D'EN RIERA O DE LA PRESÓ

Aquesta torre de defensa era potser la més gran de la vila, ja que també rebia el nom de torre de la presó, nom amb què encara consta en un plànol de 1844. Era medieval i es trobava al costat de la masia de Can Corbera, tot i que no pertanyia a la masia. Es trobava al fons, a mà esquerra, de la plaça de la Llibertat. Fou enderrocada l'any 1943 per construir-hi pisos. En un informe, l'arquitecte municipal Pere-Jordi Bassegoda acceptà la sol·licitud de demolició de la torre feta per la propietària, ja que considerava que no tenia valor artístic i no era d'època romana.

Fou una de les sis que va tenir la vila del Masnou. Actualment només en resten dues: l'una a Can Teixidor i l'altra al Mas Antic.

95. Any 1947

CREACIÓ DEL SEGON ORFEÓ MASNOVÍ

Aquest segon orfeó fou creat després de la guerra, a la mateixa societat que va crear el primer, la Societat Cultural Nova Unió Masnouenca (Socnum). Va durar del 1947 al 1952, quan aquesta entitat encara es trobava al seu primer estatge, al lloc que ocupava la masia de Can Corbera, al fons de la plaça de la Llibertat.

96. Any 1962

S'INAUGURA EL MUSEU MUNICIPAL, L'ACTUAL MUSEU DE NÀUTICA

Aquest museu, el més antic de la vila, fou fundat el 1962, i el primer director fou Lluís Galera i Isern. Hi col·laboraren molts masnovins, però els principals



Museu Municipal. AMM, FOTOGRAFIA 18398. DONACIÓ DE ROSA PAGÈS ARENAS

impulsors, al costat del director, foren Joan González González (conegut com el *Tiet*) i Ezequiel Pagès Casacuberta.

La seva finalitat fou la conservació de troballes arqueològiques, però molt especialment tot el que fes referència a la marina, de la qual el Masnou, al segle XIX, fou un dels màxims exponents. Estava ubicat davant de la parròquia de Sant Pere, on ara hi ha l'Arxiu Municipal. A finals del segle passat es feu el nou, que es troba a l'edifici del Mercat Municipal.

97. Any 1966

MARIA CARME PLANAS I SENSAT FA DONACIÓ DE LA CASA DE CULTURA

L'actual Casa de Cultura fou en principi la casa d'estiueig del matrimoni Jaume Sensat i Sanjuan i Rosa Pagès i Orta, que passaven l'hivern a Barcelona.

Jaume Sensat va fer fortuna a la borsa de Buenos Aires i a començaments del segle passat la parella es retirà a la seva terra, on es feu construir aquesta singular casa l'any 1901, on passava els estius.

Jaume Sensat, al Masnou fou conegut amb el sobrenom de *marquès de la manguera*, a causa de la seva dèria de regar la carretera, que aleshores era de sorra, perquè no s'hi aixequés polseguera.

Maria Carme Planas i Sensat era neboda seva. Havia nascut el 1891 a Buenos Aires, on va morir el 1964, i deixà al seu testament l'esmentada casa a l'Ajuntament del Masnou, per ser dedicada a la cultura. Posteriorment es va crear la Fundació Sensat-Pagès.

98. Any 1985

FUNDACIÓ DE L'ENTITAT GENT DEL MASNOU

Fou el 27 de gener de 1985 quan es va fundar l'entitat Gent del Masnou, i va ser als locals del Casinet (Socnum), que fou el primer lloc on celebraren actes de diferents tipus (culturals, recreatius, etc.). No tingueren seu social fins al 1989: el 26 de febrer d'aquell any inauguraren el seu local propi, ubicat als baixos de La Calàndria, al lloc on hi havia hagut el gimnàs i la sala de billars.

Aquesta entitat sempre ha treballat en pro de la llengua i la cultura catalanes. Va tenir una gran empenta i s'hi feren un munt d'activitats, com conferències, exposicions, cursos diversos, etc. A més, va crear la seva pròpia revista, *Gent del Masnou*, que no ha defallit mai i segueix sortint mensualment. L'any 1995 va crear el seu propi cor, la Coral Xabec de Gent del Masnou.

99. Any 2000

MERIDIÀ VERD. FINEIX A MAR, ON DESEMBOCA LA RIERA DE TEIÀ

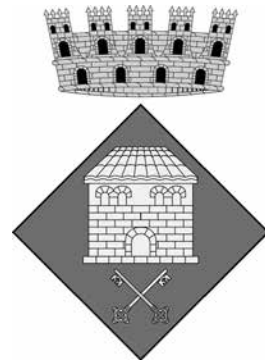
El Meridià Verd fou una iniciativa creada l'any 2000 pels governs català i francès, per commemorar el 200 aniversari del Meridià Dunkerque-París-el Masnou, conegut com a Dunkerque-París-Barcelona. Realment, aquest meridià fineix al terme del Masnou, però fa dos segles que es va prioritzar el nom de Barcelona. Aquest meridià entra a la Catalunya Nord per la Presta, a la comarca del Vallespir, i a Catalunya pel coll de Pal-Costabona, i desemboca a prop de la riera de Teià, al terme del Masnou.

100. Any 2005

S'APROVA L'ESCUT OFICIAL DEL MASNOU

Fou aprovat al Ple de l'Ajuntament del 17 de febrer del 2005, després d'anys de projectes i canvis, i passats anys des de la publicació de la Llei sobre símbols municipals feta pel Parlament de Catalunya. Té forma de rombe, com correspon als municipis, amb un mas a dalt, símbol del Masnou, i a baix les claus de sant Pere, patró de la vila, coronat per una corona mural de vila.

Posteriorment també es va crear la bandera municipal tricolor: or (groc), atzur (blau) i argent (blanc).



Evolució de l'escut oficial del Masnou.

EPÍLEG

S'ha complert el desig de tenir aplegades les principals dades i dates de la nostra història local, un recull que demostra els principals fets de la nostra història. També demostra que, com alguns creuen, la nostra història no es desenvolupa només a partir de dues dates, el 1825 i el 1846, quan el nostre municipi aconseguí la independència municipal de Teià i Alella respectivament.

La nostra història comença en temps força més reculats, com són els segles VIII i X, encara que sigui per mitjà de la toponímia.

Després, al segle XI haureu trobat una data documentada: la de la construcció del mas que donaria finalment nom a la vila, el Manso Novelli, tot i que no s'ha trobat mai físicament, tal volta enterrat sota la trama urbana actual.

I dels segles XIV al XVI heu pogut veure la data de creació de les masies principals de la vila, algunes, per sort, encara dempeus, tot i que d'altres no tingueren la mateixa sort i foren engolides per la massa urbana, víctimes de l'especulació de temps no gaire reculats.

Dels segles XVII i XVIII, poques dates en podeu veure, i algunes, dissortadament, de fets de guerres i malvestats.

I per fi, deveu haver arribat al segle XIX, el segle més prolífic de la nostra història, aquell segle gloriós de la marina mercant de vela, durant el qual el Masnou tant va excel·lir.

Del passat segle XX, hi ha un aiguabarreig entre fets culturals, creació d'indústries, desaparició de personatges i, de nou, desgràcies de guerra.

Com a fermall final, d'aquest segle XXI, tenim l'escut municipal, que ens identifica a tots, aprovat oficialment el 2005, i que, com tots els escuts, els seus colors i les seves figures són demostratius dels trets característics del lloc. En el nostre cas, l'atzur (blau) fa referència al passat gloriós de la marina masnovina arreu de les mars. El mas indica l'origen de la vila i les claus de sant Pere fan al·lusió al patró que triaren els nostres ancestres.

BIBLIOGRAFIA

Arxiu Municipal del Masnou (AMM)

ANGLÈS, Palemó. «La nostra marina». Articles publicats al butlletí *Gent del Masnou*.

ARTÍS BENACH, Pere; MILLET LORAS, Lluís. *Orfeó Català: llibre del centenari: 1891*. Barcelona: Fundació Orfeó Català-Palau de la Música Catalana, 1991.

D. A. *100 anys de la Casa Benèfica del Masnou: un segle d'història*. El Masnou: Casa Benèfica del Masnou, 1998.

MURAY, Joan. *Clau 1863: una història del conreu i l'exportació de taronges del Masnou i el Maresme, i dels banys de mar, a través d'una clau*. Vilassar de Mar: Katelani 2000, 2006

MURAY, Joan. *Històries de la vila del Masnou, volum 1*. Vilassar de Mar: Oikos Tau, 1999.

MURAY, Joan. *Històries de la vila del Masnou, volum 2*. Mataró: Editorial Davinci, 2005.

MURAY, Joan. *Històries de la vila del Masnou, volum 3*. Vilassar de Mar: Katelani 2000, 2015.

MURAY, Joan. *Pirata i negrer II: Rapa Nui, l'illa dels enigmes*. Vilassar de Mar: Katelani 2000, 2019.

MURAY, Joan. *Pirata i negrer: Joan Maristany i Galceran "Tara" (genocida de l'Illa de Pasqua)*. Vilassar de Mar: Katelani 2000, 2009.

MURAY, Joan; RUBIRALTA, Fermí. *Vicenç A. Ballester i Camps (1872-1938): creador de l'estelada*. Barcelona: Rafael Dalmau, 2015.

ORTIZ, Dídac. *Club Deportiu Masnou. 80 anys d'història: 1920-1999*. El Masnou: Club Deportiu Masnou, 2000.



Ajuntament del Masnou



Diputació
Barcelona